

Адыгэ маж

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

№ 85 (19850) МЭФЭКУ, ЖЪОНЫГЪУАКИЭМ и 5, 2011-рэ илъэс Осы гъэнэфагъэ иЭп

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

УФ-м и Премьер-министрэу Владимир Путиным къалэу Пензэ щызэхышхэу видеоконференциер культурэм епхыгъ объектхэм яшын ыкIи ягъэцкIэжын, кинофильмхэр кинотеатрэхэм къазрацагъэлабгорэм зегъэушомбгъугъэным афэгъэхыгъагъ. Видеоконференцием хэлэжыгъ АР-м и Лышхъэу ТхыкIушынэ Аслъан.

Къэлэ шъхьалэм щырагъэжыагъ

Урысыем щыпсэурэ пстэуми культурэм ылъэныкъокIэ зэфэдэу амалышIухэр ялэу шIыгъэным мэхъэнэ ин зэригъ Владимир Путиным къыхигъэщыгъ. Практикэм къызэригъэлабгорэмкIэ, къэлэ цIыкIухэм ащыпсэухэрэм кинофильмэхэм кинотеатрэхэм ащеплъынхэ амалыкIэу ялэп. А щыкIагъэр дэгъэзыжыгъэным фэшI илъэситIум къыкIоцI пстэумкIи мультимедийнэ гупчэ 250-рэ Урысыем шагъэуцунэу рахъухыагъ. 200-р къэлэ цIыкIухэр ары зы-

пашIышхэр. Мыекъуапэ ахэм зэу ащып.

Мыекъопэ къэлэ паркым дэтыгъэ кинотеатрэу лъэхъан горэм гъэмафэрэ къызэIуахышхыгъэр зыдэщытым киногупчэ шагъэуцунэу джырэблагъэ рагъэжыагъ. АР-м и Лышхъэу ащ псэолъэшIынхэр зэрэщыкIохэрэм УФ-м и Правительствоу ипашэ щигъэгозагъ. ПстэумкIи инвестициеу сомэ миллиони 180-рэ ащ халъхашт, лъэхъаным диштэрэ технологиякIэхэм адиштэу гъэпсыгъэшт, ащ фэд обору-

дованиеу чIагъэуцощыри. ТхыкIушынэ Аслъан къызэриIуагъэмкIэ, подрядчикым унэ лъапсэм ишIын ригъэжыагъ, къыхашт илъэсым икIыхыагъум нэпIалъэу къафагъэуцугъэм блэмыкIэу культурэм и Унэшхоу квадратнэ метрэ мини 5 хъоу, тIысыпIэ 620-м телъытагъэр агъэуцунэу мэгугъэх.

— Адыгеим ащ фэдэ псэуалъэ щыгъэуцугъэнэу къызэрэхахыгъэм фэшI УФ-м и Правительствэ, Владимир Путиным, проектым кIэщакIо фэхъугъэ

партиеу «Единой России» тафэраз. ИлъэскIэ узэкIэIэбжыгъэм проектыр гъэцэкIагъэ зэрэхуштым фэгъэхыгъэ зэзэгъыныгъэм Шъачэ тыщызэдыкIэтхэгъагъ. Игъом ыкIи щыкIэгъэнчъэу апэрэ мультимедийнэ гупчэр Урысыем щыдгъэуцунэу пшъэрыл тIэшъ, Адыгеим арыгъэцэкIэшт, — къыIуагъ ТхыкIушынэ Аслъан.

Джащ фэдэу проектым игъэцэкIэн ищыкIэгъэ тхыль пстэури игъом хъазыр зэрэхъугъэр ащ къыхигъэщыгъ.

Владимир Путиным объектым ишIынкIэ пшъэрылэу къафагъэуцугъэхэр игъом ыкIи икIоу зэрагъэцэкIагъэм фэшI къазэрэфэразэр ТхыкIушынэ Аслъан къыриIуагъ, проектым игъэцэкIэнкIэ ягъэхъэхэр къадэхъунхэу къафэлъэIуагъ. Регион пэпчэ Мыекъуапэ пашIырэ гупчэм фэдэхэр ашагъэуцунхэр игъо дэдэу зэрэщытым видеоконференцием хэлэжырэ пстэуми джыри зэ анаIэ тыраригъэдзэжыгъ.

АР-м и Лышхъэу ипресс-къулыкъу

Адыгеим кIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфын анаIэ нахь щытырагъэтышт

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым Урысыем исубъект заулэмэ ипашэхэм адыриIэгъэ зэIуакIэм кIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ игъэпытэн епхыгъэ гъэпсэфыгъо уахъгъэр зэхэшагъэ зэрэхуштым лъэныкъо пстэумкIи щытегушIагъэх. Краснодар краим и ПсышIопэ район ит кIэлэцIыкIу санаториеу Н. А. Семашко ыцIэкIэ щытым жъоныгъуакIэм и 3-м Iофтхьабзэрэ щырекIокIыгъ. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхыкIушынэ Аслъан зэIуакIэм иIофшIэн хэлэжыагъ.

Урысыем и Президент зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, кIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ зыцагъэпытэшт лагерьхэу хэгъэгум итхэм зы шапхъэхэм атетэу — лъэгэпIэ иным диштэу — яIофшIэн зэхэщэгъэн фае. Пстэуми агъу ары зыфэгъэхыгъэр санитарием ишапхъэхэмрэ кIэлэцIыкIухэр зыцагъэпсэфышт чIыпIэхэм гупсэфэу анагъэсынхэмрэ ядэжэ кIожьынхэмрэ ары.

— Шапхъэхэу зигугъу тшIыхэрэр кIэлэцIыкIухэмкIэ щынэгъончъэу зыцагъэпсэфышт чIыпIэхэм анэгъэсыгъэнхэр ары. КIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфын епхыгъэ фэIо-фашIэхэр зыгъэцкIэштхэр къыхэтхынхэ зыхъукIэ, анахъэу тынаIэ зытедгъэтышхэр кIэлэцIыкIухэр тхымакIагъохэм ащыухъумагъэ хъунхэр къыдэзылътэрэ страхованиемкIэ зэзэгъыныгъэхэр адашIыгъэхэу ахэр щытынхэр ары, — хигъэунэфыкIыгъ ТхыкIушынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхыкIушынэ Аслъан журналистхэм адыриIэгъэ зэдэгущыIэгъум зэрэщыхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, мы аужырэ лъэхъаным демографием ылъэ-

ныкъокIэ республикэм зэхъокIыныгъэшIухэр фэхъугъэх. НепэкIэ Адыгеим кIэлэцIыкIу ыкIи Iэтхъо мин 80-м ехъу щэпсэу. Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъом изэхэщэн ахыщэу пэIуагъахэрэми хэхъуагъ, аужырэ илъэсиплIым фэдитIу хъазыркIэ ар нахыбэ хъугъэ ыкIи сомэ миллиони 163-м нэсыгъ. Гъэмэфэ лъэхъаным къыкIоцI, гурьтымкIэ къэпIон хъумэ, санаториехэмрэ лагерьхэмрэ кIэлэцIыкIу мин 20-м ехъумэ зацагъэпсэфы. КIэлэцIыкIу санатории 2, спортым фытегъэпсыхыгъэ лагеры 2, къэлэ кIыбым щыIэ лагеры 7, гъэсэнныгъэ зыцарагъэгъотырэ муниципальнэ учреждениехэм атэгъэпсыхыагъэу мафэрэ кIэлэцIыкIухэр зыдэщыIэхэрэ лагерь 90-рэ республикэм ит.

— КIэлэцIыкIухэмрэ Iэтэхъохэмрэ зыцагъэпсэфырэ учреждениехэу непэкIэ тIэхэр къэдгъэнэжышхытх, нэмыкI лъэныкъохэм ахэр афытырагъэпсыхыанхэр афэтыдэштгъ. Анахъэу еIа-ни Адыгеим анаIэ зыщытырагъэтырэ кIэлэцIыкIухэр щынэгъончъэу зыцагъэпсэфышт чIыпIэхэм анэгъэсыгъэнхэр ары. КIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфын епхыгъэ фэIо-фашIэхэр зыгъэцкIэштхэр къыхэтхынхэ зыхъукIэ, анахъэу тынаIэ зытедгъэтышхэр кIэлэцIыкIухэр тхымакIагъохэм ащыухъумагъэ хъунхэр къыдэзылътэрэ страхованиемкIэ зэзэгъыныгъэхэр адашIыгъэхэу ахэр щытынхэр ары, — хигъэунэфыкIыгъ ТхыкIушынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ипресс-къулыкъу

Гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Маф

МэфэкI дахэу тIагъ, тапэкIи тIэшт

Гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Мафэ Адыгэ Республикэм игъэкIотыгъэу шагъэмэфэкIыгъ. Къалэхэмрэ къуаджэхэмрэ мэфэкIым ехъулэу зэтырагъэпсыхыагъэх. Зэхэхэхэр, спорт зэнэкъокъухэр гъэшIэгъонэу ащызэхэшагъэх. Адыгеим икIэлэ шъхьалэу Мыекъуапэ жъоныгъуакIэм и 1-м демонстрациеу щыкIуагъэм республикэм илэшхъэтетхэр, IофшIапIэхэмрэ еджапIэхэмрэ яллыкIохэр, культурэм щылажъэхэрэр, спортсменхэр хэлэжыагъэх.

(ИкIэух я 2-рэ н. ит).

Лышхьэр Красногвардейскэ районым шылагъ

Адыгэ Республикэм и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан муниципальнэ образованиеу «Красногвардейскэ районым» тыгуасэ шылагъ. Ащ игъусагъэх АР-м и Премьер-министрзу Къумпыл Муратрэ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федоркорэ. Гъэсэныгъэм иучреждениехэу районым шашыхэрэм ыкIи гъэцэкIэжын Iофхэм язытет, пшъэралхэр зэшлохыгъэ зэрэхуэхэрэм пашэхэм защагъэгъозагъ.

Апэрэ псэуалгъэу Тхьаклушынэ Аслъан кызыкIоллагъэр селоу Красногвардейскэм шагъэпсырэ гурыт еджапIэр ары. Джырэ уахтэм ехуIлэу еджапIэм ишIын сомэ миллион 140-рэ пIуагъэхьагъ, ухыжыгъэным пае джыри сомэ миллион 73-рэ ищыкIагъ. Анахь шхьаIэу кыхыбгъэщын фаер мылкур федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм мыгужъоу кызыратIупшырэр ары.

ПсэолгъэшIхэм кызыраIуагъэмкIэ, кIэлэеджэкIо нэбгырэ 825-мэ атегъэпсыхьэгъэ еджапIэм класс 33-рэ хэтышт, гимнастическэ залыр, спортплощадкэр, шхапIэр, нэмыкIхэри ащ кыдыхэлъытэгъэщтых, ауужырэ шапхьэхэм адиштэу зэтырагъэпсыхьашт.

Красногвардейскэ районым иадминистрация ипашэу Тхьэлгъэнэ Вячеслав кызыраIуагъэмкIэ, гурыт еджапIэр зауыхькIэ, кIэлэеджакIохэр зыщеджэхэрэ гимназиеу N 1-р 2012-рэ илгъэсым къаунэкIышт, нэужым ащ гъэцэкIэжынхэр рашIылэнхэш, нэбгырэ 200-м телытэгъэ кIэлэцIыкIу IыгыпIэу кызыраIуахыжышт. Джырэ лъэхъаным районымкIэ чэзюм хэтыр сабий шьитф фэдиз мэху.

КIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм япчъагъэ нахьыбэ шIыгъэныр пшъэралхэр шхьаIэхэм ащыщэу зэрэщытыр, районым ипашэхэм къатефэрэр тэрэзэу загъэцакIэ, а гумэкIыгъор дагъэзы-

жынэу амал зэраIэщтыр Лышхьэм кыыхыгъэщыгъэх. Пэшлорыгъэшэу зэрагъэнэфагъэмкIэ, гурыт еджапIэм ишIын мы илгъэсым аухышт.

Нэужым Тхьаклушынэ Аслъан къуаджэу Хьатикъуае шашынэу рагъэжыгъэ гурыт еджапIэу N 2-м къыкIоллагъ. Гъэсэныгъэм иучреждение зышIырэр ООО-у «Стройсервис — Динара» зыфилорэр ары. ЗэрагъэнэфагъэмкIэ, кIэлэеджэкIо 500 фэдиз мыщ чIэфэшт, еджэпIэ корпусым имызагъоу, непэрэ шапхьэхэм адиштэрэ шхапIэр, спортзалыр, нэмыкI псэуалгъэхэри кыдыхэлъытэгъэщтых.

Къоджэдэсхэм кызыраIуагъэмкIэ, еджапIэжым джыдэдэм кIэлэеджэкIо 400-м еху чIэс, ахэр сменитлоу еджэх. Зы корпусыр санитарнэ шапхьэхэм адиштэрэп.

— 2002-рэ илгъэсым псыр кызыеум Хьатикъуае дэт гурыт еджапIэм иегъэшхо ригъэкIыгъ, — кыIуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — Ащ кыхэкIыкIэ мыщ еджапIэ шьидгъэпсынэу пшъэралхэр зыфэдгъэуцужыгъ. Итхьухагъэр зэшIотхыным пае УФ-м регионалнэ хэхьоныгъэмкIэ иминистрзу Виктор Басаргиным лъэлукIэ зыфэдгъэзагъ ыкIи ащ кыдыдирегъэштагъ. ЕджапIэм ишIын пIуахъанэу илгъэсэу тызыхэтэм федеральнэ гупчэм сомэ миллион 85-рэ, республикэ бюджетым сомэ

миллион 38-рэ къатIупшыгъ. Ахэр зищыкIагъэм пIуагъэхьагъ, планэу дгъэнэфагъэм диштэу IофшIэнхэр лъэкIуагъ, 2011-рэ илгъэсым ыкIэхэм адэжъ объектыр хьазыр хьушт.

Республикэм и Лышхьэу мы мафэм зыдэщыIэгъэ чIыпIэхэм ащыщ зэфэшIыгъэ шIыкIэм тет Мыекъопэ хэушхьафкыгъэ училищэу Ново-Севастопольскэм ахыжыгъгъэр. Мы учреждением гъэцэкIэжынхэр зэрэщылыкIуатэхэрэм, егъэджэныр зэрэщызэхашэрэм Тхьаклушынэ Аслъан защигъэгъозагъ. Мыекъуапэ дэтыгъэ училищыр зи-

гугъу къэтшIыгъэ селом захыжыгъэр илгъэсэу тызыхэтэм игъэтхэпэ маз ары (ыцIэ къэнэжыгъ). Непэ мыщ нэбгырэ 34-рэ чIэс, зэкIэмкIи кIэлэцIыкIу нэбгыри 170-рэ фэдиз аштэн алгъэкIышт.

Училищыр зэрэзэтырагъэпсыхьэрэм, нэмыкI лъэныкъохэмкIи ылгъэгъугъэм зэригъэрэзагъэр Тхьаклушынэ Аслъан кыIуагъ. ПсэолгъэшI IофшIэнэу къэнагъэхэр охтэ кIэкIым къыкIолI зэшIуахыныр ыкIи шагу кIоцIыр гъэкIэрэкIэгъэныр пшъэралхэр шхьаIэу кыгъэуцугъэх.

Селоу Красногвардейскэм

дэт кIэлэцIыкIу IыгыпIэу «Чайка» зыфилорэмрэ унагъом ыкIи сабийхэм социальнэ Iунылгъэу ягъэгъотыгъэнымкIэ Гупчэмрэ Лышхьэр ащылагъ. КIэлэцIыкIухэм ягъэмэфэ зыгъэпсыфыгъо уахтэ зэрэзэхашэщыт, ахэм яфэлэ-фашIэхэр тэрэзэу зэшIохыгъэнхэмкIэ шIэгъэн фаехэм, нэмыкI лъэныкъохэм зIуагъэу шылагъэхэм ащатэгущылагъэх.

Мэкъумэщ оптовэ бэдзэршIыпIэу районым шырагъэжыагъэм Тхьаклушынэ Аслъан мы мэфэ дэдэм шылагъ. Унэ хызымэтшIапIэхэм заушъомбгъунымкIэ, IофшIэпIэ чIыпакIэхэр кызылхыгъэнхэмкIэ, гъомылапхьэхэм ауасэ къегъэIыхыгъэнымкIэ ыкIи чIыпIэ бюджетым кыхьэрэ хьакъулахьхэр нахьыбэ шIыгъэнхэмкIэ мыщ фэдэ объектхэм ягъэпсын мэхъанэшхо зэриIэр Лышхьэм кыыхыгъэщыгъ. Республикэм социальнэ-экономикэ хэхьоныгъэхэр ышIыхэзэ ыпэкIэ лъыкIотэным тапэкIи яшъыпкыу Iоф зэрэдашIэщтыр, ащкIэ пшъэралхэр зэшIохыгъэ зэрэхуэщтыр пытагъэ хэлъэу кыIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Маф

МэфэкI дахэу тIагъ, тапэкIи тIлэшт

(Апэрэ нэкIуб. кыщещэжъ).

Мыекъуапэ иурам шхьаIэу Краснооктябрьскэм демонстрацием хэтхэр къырыкIуагъэх Урысыемрэ Адыгэ Республикэмрэ якъэралыгъо быракъхэр агъэббатэгъэхэ, апэ итхэр нэгъушIохэу тлэгъугъэх. Оркестрэм мэфэкI ордэщыгъор егъэжынчы. Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ якъэралыгъо быракъхэр убгъугъэхэу урам шхьаIэм ныбжьыкIэхэм кышшахьы.

Демонстрацием хэтхэр зыгъэпсыфыпIэ паркым кыдахьэх, псыдэфые зтегъэпсыхьагъэм хураеу къеуоцIыгъэх. Тилэшхьэтетхэм ахэтэлъагъох Адыгэ Республикэм и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан, АР-м и Премьер-министрзу Къумпыл Мурат, АР-м и Парламент и Тхьаматэу Федор Федорко, партией

«Единэ Россием» и Адыгэ шьолгыр къутамэ иполитсовет и Секретарэу Iэщэ Мухьамэд, Мыекъуапэ иадминистрация ипашэу Михаил Черниченкэр, Парламентымрэ Правительствэмрэ якъулыкъушIэхэр, профсоюз IофышIэхэр.

Адыгэ Республикэм и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан мэфэкI зэхэхэм хэлажыэрэмэ къафэгущылауагъ. Мэкъу-мэщым, промышленностым, нэмыкIхэм Iоф ащызышIэрэмэ хэхьоныгъэхэр яIэу мэфэкI мафэм кызырекIоллагъэхэр игушIыIэ кышыхыгъэщыгъ. Цыфмэ ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным тиреспубликэ зэрэщыпыхьхэр, Урысые хэгъэгущоу республикэр зыхэтэм гъэхьагъэхэр зэришIыхэрэр кыIуагъ. Партией «Единэ Россием» и

Адыгэ шьолгыр къутамэ иполитсовет и Секретарэу Iэщэ Мухьамэд мэфэкIым хэлажыэрэмэ къафэгущылауагъ. Адыгеим ипрофсоюзхэм я Федерацияе итхьаматэу Устэ Руслъан зэхэхьэм кышIуагъ жьоныгуакиэм и 1-р мэфэкIышхоу СССР хэгъэгущылагъэм зэрэщыхагъэуэфыкIыштыгъэр, джырэ лъэхъани мэхъэнэ ин зэрэратырэр, цыфым ифитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм, IофшIэгъу мафэр сыхьати 8-м къезыгъэху зышIоигъомэ профсоюзхэр зэрэпэшIуекIохэрэр, экономикэм зыкъэгъэлэтыгъэныр пшъэралхэр шхьаIэу УФ-м илэшхьэтетхэм зэраIэр. Цыфмэ ялэжыапкIэ хэгъэхьогъэныр, социальнэ Iофыгъохэр нахьышIу шIыгъэнхэр профсоюзхэр зыгъэгумэкIырымэ ащыщыгъэх, тапэкIи ащ ыгъэгумэкIыштыгъ.

Гъатхэм мэфэкIыр къегъэдахэ, къегъэкIэракIэ. Ащ кыпкъырыкIыхэзэ, культурэм иIофшIэхэм концертэу къэлэ паркым щызэхашагъэм кышчышIуагъэх, шыуджыгъэх, адыгабзэкIи урысыбзэкIи ордэхэр кышIауагъэх. Адыгэ лъэпкэ шъуашэхэр ащыгъэу ансамблэу «Ащэмэзым» хэт ныбжьыкIэхэр пчэгум кыхьэхэ ижыэрэ адыгэ ордэхэр къауагъэх.

Мыекъуапэ культурэмкIэ и Унэ ыпашхьэу шыкIогъэ концертыри гъэшIэгъонымгъэ. Къалэм культурэмкIэ и Унэ иансамблэ Урысыемрэ Адыгеимрэ якомполитормэ аусыгъэ ордэхэр, урыс лъэпкэ ордэхэр ыгъэжынчыгъэх. МэфэкI мафэхэм зыгъэпсыфыпIэ паркым кIэлэцIыкIухэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ яуахтэ гъэшIэгъонэу шагъэкIуагъ, джэгупIэхэм ащыжыотыгъ.

Тыркуем, Иорданием, Сирием, нэмыкI хэгъэгумэ къарыкIыгъэ тилэпкъэгъухэм мэфэкI мафэхэм талукIагъ. Хьуажэ Рэдуан Сирием щэпсэу, Адыгеим апэрэп кызырэкIуагъэр. МэфэкIым инэIуасэхэр шильэгъугъэх, тиорэдыIомэ игуапэу ядэлугъ.

Москва, Санкт-Петербург, Астрахань, нэмыкI къалэмэ якIэлэеджакIохэри тимэфэкI зэхэхэмэ ахэлэжыагъэх. Альэгъугъэр, зэхыхыгъэр илгъэсыбэрэ гукъэкIыжышIоу ялэщтых.

Политикэ гъэпсыкIэу хэгъэгум шызэрахьэрэм зэхьокIыныгъэхэр фэхьухэми, гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Мафэ тарихь мэхъанэу иIэр къеIыхырэр, дунаим игъэкIотыгъэу шыхагъэуэфыкIы.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Чэфэу хагъэунэфыкIыгъ

Адыгэкъалэ жьыклаеу тынэсыгъ. Ащ иурам шъхьалэу Лениным ыцIэ зыхьырэр къэбз-лъабз. Лъэпкъ культурэм и Гупчэу тызылухагъэм адыгэ ордэ мэкъамэхэр щэжынчых. Ащ ичIэхьэгъу дэжъ Иофтхьабзэхэу мафэм шыIэштхэм, ахэр зыщырагъэжыштхэм нэлуасэ уафэзышырэр пылъагъ.

Сыхьатыр 12-м мэфэкI концерт къатышт лъэпкъ культу-рэмкIэ Гупчэм икIэлэцIыкIу творческэ коллективхэмрэ ис-кусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэм чIэсхэмрэ. Ащ ыуж сыхьатыр 19-м шылагъ гала-концертгъу «Цвети, Первомай» зыфиорэр. МэфэкI зэхыхэр лъыгъэкIотагъ ныбжьыкIэхэм ядискотека.

Къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий гушыIэгъу тыфэхьугъ, народнэ депутатхэм якъэлэ Совет итхьаматгъу Отэхъ Рэщы-ди тылукIагъ, мэфэкIышхомкIэ такъыфэгъушIуи, Теуоджъ рай-оным къэдгъэзэжыгъ.

Сыдигъуи зэряшэнэу мыщ шыгъэчъэштхэу шы 20 фэдизи агъэхъазыргъэхьагъ. Ау ыпэрэ мафэхэм къещыгъэ ошхым илээс къэс шыхэр къыз-шагъэчъэхэрэ чIыплэм псыр ригъэуцуагъэти, ар шылагъэл.

Ауми мэфэкI планым къы-дилытэшттыгъэ Иофтхьабзэхэр зэкIэ гъэшIэгъонэу кIуагъэх, къоджэ гъунэгъухэм къары-кIыгъэ цIыфыбэмэ зарагагъэ-гъэспэфыгъ, агъэчэфыгъэх.

Апэу тызIухагъэр шыгъа-чъэр зыдэшыIэ хабзэу щыт чIыплэр ары. А мафэм шыхэр къамыгъэчъагъэхэми, тэлэгъу трибунэри, концерт къэтыплэри зэрэгъэкIэрэкIагъэхэр. Элек-трэпкъэхэм быракъэу апышIа-гъэхэр жьыбгъэ макIэм егъэ-лушъашъэх. Гъогур зэпызгъэ-лыр лозунгышхом «Май мэфэ-

кIымкIэ тышгъуфэгъушIо» зыфи-орэр зэрэтетхагъэри тэлэгъу.

Мы чIыплэм къышIэут ста-дионым цIыфыбэ къекIоллагъ. Ахэр футболыр зикIасэхэр арых. Районым испорткомитет итхьаматгъу Хьабэхъу Адам къызэрэтилуагъэмкIэ, зэнэкъо-къум командипIэ хэлэжъагъ. Финалым щызэлукагъэхэр Гьобэкъуаер Аскъэлаер къа-рыкIыгъэ кIалэхэр арых. Те-кIоныгъэр къыдэзыхыгъэхэр гьобэкъуаехэр арых, сомэ мини 4,5-мрэ кубокымрэ ахэм ара-тыгъ, аскъэлаехэр ятIонэрэ хьугъэх.

Ащ ыуж мэфэкIыр зыщы-кIуагъэр къоджэ гупчэр ары. Ащ цIыфыбэ ит, шаплэхэр хъоеу щызэготых, шашлыкыр шагъа-жъэ. Iэнэ шыгъэхэм зэныб-джэгъухэр акIэлъырысых. Адыгэ ордэхэр мэкъынчых, цIыфхэр мэхэфых.

Мыщ тащыIокIэ район ад-министрацием ипашэ ипшгъэ-рылхэр зыгъэцэкIэрэ Хьачма-мыкIо Азмэтрэ ащ игуадзэу Бэгъушъэ Борисэрэ, милицием илофышIэхэу полковникэу Хьут Аскэр, майорэу Шэуджэн Ас-лъан, ПэнэжыкIэе, Джэджэ-хьэблэ, Аскъэлэе чIыплэ псэуплэ-хэм япашэхэу Яхьулэ Пшыма-фэ, Уджыхъу Алий, Хьаджэл-дые Рэмзэнэ, нэмыкIэхэми.

Районым культурэмкIэ игъэ-лорышIаплэ ипашэ игуадзэу Теуоджъ Марыет къытфегуатэ Май мэфэкIым фэгъэхьыгъэ культурнэ Иофтхьабзэхэр зэрэ-зэхашагъэхэр. Ахэм ахэлэ-жъагъэх районым ианахэ худо-жественнэ коллектив дэгъухэр. КъунчыкIохьаблэ ипшгъэ-шъэжыкIэ къэшъокIо цыкIухэм дахэу зыкъашыгъ, уагъэхьын шыIэп, лъэшэу Iэгъу афитеуа-гъэх. Нэшъукъуаий къэшъокIо коллектив къыкIыгъ. Аскъэлэе къэшъуакIохэри шыкIашIох.

Гьобэкъуае къыкIыгъэхэм ис-лъамыер дахэу къашыгъ.

ПэнэжыкIуаерэ Гьобэкъуа-ерэ яорэдыло ансамблэхэу «Сэ-тэнаемерэ» «Лашынэрэ» Iэгъу бэрэ афитеуагъэх. Орэдыло ныбжьыкIэхэу ЛъэпцIэрышэ Исмахилэ (КъунчыкIохьабл), Бэрэджэ Адам (Тэуехьабл), Надежда Константиновна (Лъэустэнхьабл) уадзIугъэ зэ-пытми уязэщырэп. Джары сыхьатитIум ехъу зыкъуды-игъэ концертыр залым чIэ-зэрэмыгъафэу чIэсыгъэ цыф-хэм псынклэу кIуагъэу къыз-кIашIошыгъэр.

Май мэфэкI концертыр къа-гъэкIэрэкIагъ зэлъашIэрэ орэ-дылохэм ащышхэу Джамиля Мирзоева, Еутых Вячеслав ыкIи Къайтмэс Руслъан.

Спортым илээпкъ зэфэшъ-хьафхэмкIи зэнэкъокIоу шыла-гъэхэм цIыфыбэ ахэлэжъагъ. КIапсэр зэпкъудыигъэнымкIэ апэрэ чIыплэр зыхьыгъэхэр Пэ-нэжыкIуае инахьыжъхэр арых, ащ иныбжьыкIэхэр ятIо-нэрэ, гьобэкъуаехэр яшэнэрэ хьугъэх. Iэшгъэ зэбэнынымкIэ атекIуагъэр Джэндэрэ Анзор (ПэнэжыкIуаи). А чылэм щыщ ХьачмамыкIо Тимур ятIонэрэ чIыплэр, ПшыкIуй-хьаблэ къыкIыгъэ Шьоджэ Махьмудэ яшэнэрэ чIыплэр къафагъэшъошагъ. Гирыр зэ-пэздыгъэхэм Бэгъушъэ Хьаз-рэт (Аскъэлай) атекIуагъ. Ащ къыкIэлъыкIуагъэх Пчыхъа-лыкIуаекIэ ХьокIо Аскэр, ГьобэкъуаекIэ СтIашъу Хьаз-рэт. Мыжышхори зэпадыгъ. Апэрэ хьугъэр ПэнэжыкIуа-екIэ Джэндэрэ Анзор. ЯтIонэрэ чIыплэр ПэнэжыкIуаекIэ Хьут Аслъан, яшэнэрэ Уджыхъу Хьазрэт ахыгъ.

Пчыхъэ кIахэ охъуфэ мэ-фэкIым ичэф-жъот макъэ рай-он гупчэм шъхьарытыгъ.

НЭХЭЕ Рэмзэн.

Редакцием къатхырэ писъмэхэр

«Тимур тихьэблэ кIэлагъ»

Ащ фэдэ шъхьэ илэу мы мафэхэм писъмэ къытIукагъ. Къээзыхыгъэр ТэхьутэмыкIоэ районымкIэ къуаджэу Пэткэу (Новэ Адыгеим) щыщ, Козынэмэ янысэу Саид, Джэджэхьэблэ Лыбызүмэ япхъу.

Писъмэм инахьыбэр усэкIэ тхыгъэ. Ар зэхьыллагъэр Шын-джыкIэ къышхыгъэу, шаплугъэу, ау илээс пчъагъэ хьугъэу иуна-гъокIэ Пэткэу шыпсэугъэ Трэхъо Тимур ары. ИлээскIэ узэкIэ-лэбжэмэ, кIэлэ ныбжьыкIэр игъонэмысэу дунаим ехыжыгъ. ТхьамыкIэгъошхо иунагъо къыфэкIуагъ. КIэлэ хьалэлэу, кIэлэ гупцIанэу, кIэлэ зишIугъоу джыри псэун фэягъэм ошIэ-дэмышIэу мыхъужын уз къыфыкIоки, идунай ыхъожыгъ. Шьэожыищ къыкIэныгъ...

— «Дэгъур Тхьэм ищыкIагъ» зэраIорэр шыпкIэ, — къет-хы Саидэ. — Тимур къуаджэу къызыдэхьагъэм щыщ шып-кIэ хьугъагъэ. IэнэтIэшхо е гъотышхо зылэхэм ащышгъэп, мар-шруткэм исэу Иоф ышIэшттыгъ. Ау цIыфхэм шъхьэклафэ фа-шыштыгъ, ащ ишыхьагъ тIогъогогъо депутатгъу къоджэ коим зэ-ррэхьадзыгъэр. ЕгъашIэми цIыф ыгу хигъэкIыгъэл, иунэ зы-горэм ыгъэгумэкIэу Iухьагъэр IэпыIэгъу къыфэмыхъоу къылуи-гъэкIыжыгъэл. Тэ тызэгъунэгъоу, тызэхьагъэу щытыгъ. Тимур ыпашъхъэ зыгорэм узэригъэгумэкIырэр къышхыпIонэу щытыгъэл. Зыгорэм тыкIонэу е зыгорэм тыфаеу зытIокIэ, «Сыд пае зыгорэм ешгуIощт? Сэ шъуссэштIа!» ылоштыгъ. ЦIыф хьалэл дэдагъ, тхьагъэпцIыгъэ хэлъыгъэл. Тэ тизакъоп, зэрэчыли ар афэдэгъугъ.

Сэ сянэ-сэтэхэр силэжъхэп. Зэгорэм сятэ фэгъэхьыгъэу усэ-стхыгъэти (усэхэр сэтхых), Тимур таджэ къыдэхьагъэу, сишъ-хэгъуси шысэу сакъызыфеджэм, «Саид, сэри сылIэмэ, ащ фэдэ-сфэтх» ылогъагъ. «УлIэным ушIонагъа? УшIэзэи пфэстхынба!» есIогъагъ. Сишъхьэгъуси «Лэныгъэр джы о къыонэсыгъа?» къырилогъагъ. Мы мафэхэу Тимур зышхымылэжыкIыр илээс зы-щыхъурэм а гушыIэхэр тиунагъокIэ бэрэ тыгу къэкIыжыкIы. Лагъэми тишIош хьурэп, яшагу джыдэдэм къыдэкIынышъ, цIыфхэм къахъхьаштгъу къытIошIы.

Тимур кIэлищ къыкIэныгъ. Анахьыжъэу Долэт илээс 18 ыныбжэ, Расулэ я 9-рэ классым щеджэ, Сэфэр цыкIлүм ятэ зэлIэм мэзибл ыныбжыгъ.

Тимур ихьалэлыгъэ, ищIыф гукъэбзагъэ къэзылушыхьатырэ шысабэ чылэм къышхыкIы. Сэри зы хьугъэ-шIагъэ сыгу къэкIыжыкIы. Мэлылфэгъу мазэу гъунэгъу кIэлэ сэкъатыр Пшызэ хэфэгъагъ. КIалэу псым рыхьыжъагъэм емыгупшысэу Тимур лыхьэкIагъ ыкIи къыыхыжыкIыгъагъ. Ышъхъэ къырыкIоштым емыгупшысэу бэп ащ фэдэу зекIоштыр, ау ар ежъ лыгъэкIэ зыфиллэгъушыгъагъэл.

Тимур идунай зехъожым, тихьаблэ дэхсэм язакъоп, зэрэ-чылтэуи агу къеуагъ. Илээс 38-рэ шъхъу зымыныбжэ кIалэр щыщ шыпкIэ зышхыгъэу къуаджэм дэкIыжыкIы, цIыфхэм ахэкIыжыкIы, — къышхыкIы писъмэм.

ГухэкIышху непэ лъэпкъым щыщ кIэлэ ныбжьыкIэхэр игъо-нэмысэу дунаим зэрехыжыкIэхэр.

СИХЪУ Гошнагъу.

Шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ ия VII-рэ Зэфэс

Тэ хы ШыуцIэ Iушъом тыричIыдэлъф лъэпкъ

Къалэу Шъачэрэ ТIопсэ рай-онымрэ ячылэгъо 24-мэ чIы-дэлъф цыфхэу ащыпсэухэрэм яделегати 177-рэ зэфэсым къе-кIоллагъ. Форумым илофшIэн хэлэжъагъэх Дунэ Адыгэ Ха-сэм, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэшрэ-Щэрджэсым я Адыгэ Хасэхэр. Адыгэ Республикэм и Адыгэ Хасэ иллыкIохэр бэ хьуштыгъэх. Ахэм ащышхы-гъэх АР-м культурэмкIэ ими-нистрэу Чэмышъо Гъазый,

АР-м лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэп-къэгъухэм адырIэ зэпхыны-гъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьа-матгъу Шъхьэлэхъо Аскэр, рес-публикэ общественнэ движе-ниеу «Адыгэ Хасэм» ипашэу Хьэпэ Арамбий, Дунэ Адыгэ Хасэм ивице-президентгъу Цур-мыт Мухьдин, ДАХ-м и Совет хэтэу Бэгъушъэ Адам, Ады-гэкъалэ икIэлэ Адыгэ Хасэ ит-

хьаматгъу Абыдэ Хьисэ, ахэм анэмькI общественнэ ИофышIэ-хэр, журналистхэр Зэфэсым шIуфэхсэр фагъэхьыгъэх Крас-нодар краим иадминистрацие ипашэу Александр Ткачевым, АР-м и Лышъхъэу ТхьакIу-щынэ Аслъан, КБР-м илэшъ-хьэтэгъу КъаныкIо Арсен, Шъачэ имэрэу Анатолий Пахо-мовым.

Зэфэсым зыщы-те г у щ ы I э гъ э Иофыгъохэм ащы-щых хы ШыуцIэ Iу-шъом Iус адыгэхэм непэ азытит, хэхъо-ныгъэу ашырэр, демографиюм изы-тет, адыгэ чылэхэм ясоциальнэ-эконо-мическэ хэхъоныгъэ зыфэдэм, нидэлъ-фыбзэм, культурэм, япсэупIэмэ, дунаим тет адыгэхэр нахэ зэпхыгъэ шIыгъэн-хэм илоф. Мы аужы-рэ илгъэсиплIым Адыгэ Хасэм Иофэу ышIагъэмкIэ отчет-тым делегатхэр

едэлугъэх, общественнэ органи-зацием и УставыкIэ аштагъ. Шъачэ щыIэшт Олимпиадэм еплъыкIэу фырялэр къауагъ.

Зэфэсыр окIофэкIэ обще-ственнэ парламентым хэты-штхэр хадзыгъэх. Ахэр нэбгы-рэ 35-рэ мэхъух. ХышIуцIэ-лушъо Шапсыгъэм инахьыжъ-хэм я Совет пашэ фашIыгъ об-щественнэ ИофышIэ чанэу Гъо-шъу Руслъан. Адыгэ Хасэм ит-

хьаматгъу хадзыжыкIыгъ КIа-кIыхъу Мэджыдэ.

Зэфэсым икIэух ащ къе-кIоллагъэхэм апашъхъэ зыкъы-щигъэлээгъуагъ народнэ ан-самблэу «Шапсугия» зыфи-лорэм. Орэдусэу, орэдыло Iазэу Лъэчъэ Альбертрэ пшынаоу Гъошъу Хьалидэрэ концертыр къагъэкIэрэкIагъ.

НЫБЭ Анзор.

Урысыем ыкIи тиреспубликэ ясоциальнэ-экономикэ шылакIэ зынэсыгъэ лъэгаплэхэм яфэмэ-бжьымэ чIэтхэу Адыгейм ирайонхэри хэхьоныгъэхэр шыгъэнхэм игъогу тетхэу ыпэкIэ лъэкIуатэх. Адыгэкъали ахэм ащыщ. Аужырэ ильэсхэм ащ ищылакIэ зэхьокIыныгъэу фэхьугъэхэм, къиныгъоу шылэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшI гухэлъэу агъэнафэхэрэм, зыхадзыгъэм къыкIэлъыклогъэ пIэлъэ кIэкIым къыдэхьугъэхэм ташигъэгуазэ тишIоигъоу джырэблагъэ гущылъэу тыфэхьугъ Адыгэкъалэ ипашэу Хьатэгъу Налбый.

АДЫГЭКЪАЛЭ ХЭХЪОНЫГЪАКIЭХЭМ

лъытагъэмкIэ, цIыфхэм апае квадратнэ метрэ миниш хьурэ унэхэр джыри гъэпсыгъэнхэ фае. Зы квадратнэ метрэм къалэм бэдэр уасэу шырилэр сомэ мин 20 Iэпэ-цып ныIэп. Ащ уктыпкъырыкIын хьумэ, зэкIэмкIи сомэ миллион 60 ныIэп къиныгъо-хэм ядэгъэзыжынын ищыкIэгъэщтыр. А мылькур къалэ-

къохэм атедгошагъ. ГъэцкIэ-жынынхэр арашIылэхэу унагъохэр ачIэхьажьхэу аублагъ. Ау джыри газыр къыпагъэнагъэп. Подрядчикэу унэр зышIыгъэм гъунэм нимыгъэсыгъэ лъэныкъо горэхэр шылагъэхэти, къедгъэ-благъи ахэр едгъэгъэтэрэзы-жыгъэх. Электрическэ гъуычхэр зэблахьужыгъэх, унэ кIо-цIыхэм газыр арыщгъагъэпти, ахэри ыгъэтэрэзыжыгъэх. Джы электричествэр шыI, комисиюм

пае, бытовой пыдзафэхэр зы-щызэхадзыхэрэ завод дгъэпсы-тIоигъоу ыуж тыхьагъ. Сыфай ар къыддэхьунэу. Джащ фэдэу Вологодскэ заводэу Адыгэкъа-лэ предприятие шызыгъэпсыгъэм ипашэхэм гъэрэкIо зэзгъыныгъэ адэтIыгъагъ бэдэршIыплэ тфа-гъэпсынэу. Тыфай ащ къэлэдэс-хэр шыцэнхэу, ежь предприя-тием ипсэоляпхьэхэри шылуи-гъэкIынхэу. Мы Iофыр зэшIохы-гъэным пае тхылъ горэхэм къа-

шIыплэр зыгъэпсышт инвестор-хэм. Джащ фэдэу къэлогъэн фае IофшIэплэ чIыплэхэр нахьыбэ шыгъэнхэр Iоф къызэрэкIоу зэрэщымытыр. Адыгэкъалэ за-гъэпсым мафэ къэс автобуси 120-м ехьу къалэм дэкIхэти, Iо-фышIэхэр Краснодар ащэщты-гъэх, къашэжыштыгъэх. Джы IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ республикэм проценти 2,5-м шы-шIомыкIырэмэ, АдыгэкъалэкIэ ар проценти 3,5-м нэсы. А къы-ныгъом изэшIохын епхыгъэ зы-щысэ къэсхьы сшIоигъу. АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу тилэгъэ Бэстэ Хьисэ поселкэу Яблоновскэм дэпIэ зэ-тегъэпсыхьагъэ къышызIуи-хыгъ. Ащ сельэлугъ тикъалэ шыщхэми IофшIэн къаритынэу. Къэлэ гъэзетым мэкъэгъэлэу кьид-гъэхьагъ ащ Iоф шызышIэ зы-шIоигъохэр зэгъэшIэгъэнхэм пае. Нэбгырэ 20 — 30 горэ фае-хэу къызалокIэ, автобус къыты-ригъэуцоньш, ахэр IофышIэ аригъэщэщтых, къаригъэщэжы-штых. ИIофышIэхэм ащ игъом лэжъапкIэр ареты, къызэрэсIуа-гъэу, IофшIэплэми амалышIу-хэр илэх. Ари зы хэкIыплэу лъы-тэгъэн фае.

— Налбый, апэрэ уп-чIэу джэуап къызеп-тыжы тIоигъор Адыгэкъалэ ипашэу узыхадзым гухэлъ шхьалэу уилагъэхэм-рэ пIэлъэ кIэкIым къалэм ищылакIэ хэ-хьоныгъэхэр егъэ-шыгъэнхэмкIэ къыб-дэхьугъэхэмрэ ары.

— Ильэсрэ ныкъорэ фэдиз хьугъэ Адыгэкъалэ ипашэу Iоф зышIэрэр. Бэрэ игугъу пшIы-ныр дэхьагъэп. Арэу щытми, къалэр зышагъэпсышт чIыплэр къыхахы зэхьум хэуконыгъэу ашIыгъагъэхэм къыздахьыгъэ къиныгъоухэм непэ къызнэсы-гъэм къэлэдэхэр архыылэх. Ильэс 42-рэ хьугъэу ягугъу ашIы зычIэсыхэрэ унэхэм япхыгъэ къиныгъоухэм. Адыгэ Республикэм и Лышхьэ сы-зыIокIэм ахэр къыфэсIотэгъа-гъэх. Къоджэ пчъагъэмэ адэсы-гъэ цIыфхэр къызгагъэкощы-хэм унэу ашIыгъэхэр афикьу-щтыгъэхэп. Къялэлъухи, квад-ратнэ метри 100 зытефэрэм 50, шыэныкъо зытефэрэм тIокIырэ тфырэ аратыгъагъ ыужкIэ ква-фызблахьужыштыгъэхэу аIозэ. Ау джы къызнэсыгъэм а къы-ныгъор дэгъэзыжыгъэу хьу-гъэп. Чэзыум хэтыгъэхэу унэ къызэрэратыгъэхэри къызэра-мытыгъэхэри тэрэзэу зэхэфы-гъэнхэм ыкIи мы Iофыр зэгор-рэм ыкIэм нэгъэсыгъэным пае Краснодар згъакохи, архивхэм тхылъхэр къахьагъэхыгъэх. Джы унэ пчъагъэу тищыкIэгъэщтыр зэхэтэфы. Ащ ехьылIэгъэ джэ-псалгъэ Республикэм и Лыш-хьэрэ Премьер-министрэм рэ афэдгъэхьы тIоигъоу тэ-гъэхьазыры. УФ-м региональ-нэ хэхьоныгъэхэмкIэ имини-стрэу Басаргин Адыгейм къа-кIуи зэлукIэгъум тызырагъэ-благъэм зычIэсыхэрэ унэхэм япхыгъэ къиныгъоухэр къы-щысIэтыгъагъэх. Министрэм джэуап къызэритыжыгъэмкIэ, агъэкощыгъэхэ статус зэрэти-мыIэм пае а Iофым утегушы-Iэн плъэкIынэу щытыгъэп. А къэбарыр сэри къэлэдэхэм алъызгъэлэсыжыгъагъ. Джа судми, прокуратурэми зафэд-гъэзэн тыгу хэлъ. Къызэрэт-

ми республикэми ябюджетхэм къахэкIынэу щытэп, къэзытIуп-щын фаер федеральнэ бюджетыр ары. ГухэкI нахь мышIэми, Iо-фыр ащ зэрэтетыр цIыфхэм къа-гурылорэп.

— Агъэкощыгъэхэм ястатус къэлэдэхэм ялэ хьумэ, мы къыны-гъор зэшIохыгъэным игугъаплэхэр цыIэхэу олъыта?

— Агъэкощыгъэхэм ястатус тилэ хьумэ, федеральнэ хабзэм Iофым ифэшIошэ уасэ фишIы-ным тыщэгугъы. ЕтIани зы лъэ-ныкъо уналэ теозгъадзэ сшIои-гъу. Архивхэм къахэкIыгъэ тхылъхэм къызэрагъэлыагорэм-кIэ, къалэм ишIын зыфежъэхэм псынIкIэу къагурылогъагъ чIы-плэм гъэпсыкIэу иIэм елбыты-гъэу, мыщ псэуалэхэр шыбгъэ-уцухэ зэрэмыхьуштыр. Ау ра-гъэжъэгъахэти, къэмыуцухэу IофшIэнхэр лъагъэкIотэгъагъэх. Зашьохэрэ псыр зэрэкIотт тру-бэхэу чIалъхьагъэхэри асбоце-ментым зэрэхэшыкIыгъэхэр хэ-укъоныгъэ зэрэхьугъэр къагуры-логъыгъагъ. Гъэмафэр къэсэу чIыгур къызычъэпхыкIэ ахэр зэпыкIыкIыштыгъэх. Джы ахэ-ри зэблэхьужыгъэнхэ фае. Тхьа-егъэпсэу Адыгейм и Лышхьэ, ащ ишIуагъэкIэ Федеральнэ про-граммэу «Урысыем и Къыбл» зыфиIорэм тыхагъэуцуи, ащ къыхэкIыгъэ мылькумкIэ мик-рорайоным пластикэм хэшIыкIы-гъэ трубэхэр шычIалъхьагъэх, канализациер ашIы зэхьум хэ-укъоныгъэу ашIыгъагъэхэри джы дагъэзыжыых.

— БэмышIэу цIыф-хэр зычIэсыштыгъэ фэ-тэрхэр яшъуытыгъэх. Сыдэуштыр ар къыжъу-дэхьугъа, а лъэны-къомкIэ сыд фэдэ хэ-кIыплэха джыри жъу-гъэфедэнхэ шъугу хэлъхэр?

— Зигугъу къэпшIыгъэ унэм ишIын зырагъэжыгъагъэр илэ-сий фэдиз хьугъэ. Шъуибюджет-кIэ унэр шъуухыжынын фае алуи республикэм ипашэхэм пшъэ-рылъ къытфагъэуцугъэти, зэрэт-лэкIэу тфэшIэштыр тшIагъэ, квартирэ 40 хьурэ унэр фэны-

ыуплъэкIоу хьункIэ тхылъхэм зачIатхэкIэ, унэр ттыгъэкIэ тIы-тэн тлэкIыштыр. ГухэкI нахь мы-шIэми, тэ ащ фэдэ унэ мыгыи, къэкIотт ильэсми тIуачIэкIэ тфэшIыштыр. Ау бэджэндэ-штэхэм зыр фэтэр 52-рэ, адрэр 106-рэ хьухэу унитIу рагъэжъа-гъэхэш, ахэм гугъаплэхэр ятэп-хых. Фэтэр 52-рэ хьурэ унэр бжыхьэм афэмыухмэ, гъатхэм ехьулIэу атыным тыщэгугъы. Ахэр ямылькукIэ зышIыхэрэм сьэлэлугъ, ежъхэми сыкьагъэ-гугъагъ осэ нахь пыуткIэ фэтэр пшIырышI горэ унэгъо ныб-жыкIэхэм, сабыибэ зиIэхэм арашэнхэу.

— Адыгэкъалэ инве-стициехэр шыгъэфед-гъээнхэр, бюджетым къылэкIэхьэрэ хэбзэ-лахьхэм ахэгъэхьогъэ-ныр сыдэуштыр цызэ-хэцагъа? Мы Iофыр нахьышIум факIоу олъыта?

— Адыгэкъалэ анахь пред-приятиешхоу дэтыр пынджышI заводыр ары. Ар дэгъоу зэтыра-гъэпсыхьагъ. Фэдэ Урысыем имытэу ары зэрэтиштыгъэр. Банкым чIыфэу къылахьыркIэ заводым Iоф рагъашIэштыгъ, хэбзэлахьхэмкIи къалэм ибюджет дэгъоу къыхэлажъэщтыгъ. Ау Iоф горэхэр зэпагъэфэнхэ амы-лъэкIы хьуи, предпритиер къэ-уцугъэгъу. КъыдыгъэкIырэ про-дукцием ибагъэкIэ ащ къыкIэ-лъэкIо сэнэшI заводыр. Ау а предприятием лицензиуеу къа-Ихыгъэм ипIалэ мы ильэсым еухы. ГучIбетоным хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэр къэзышIыхэрэ пред-притиуеу вологодцэхэм ашIы-гъэр ахэм къакIэлэкIо. ЗыцIэ къесIуагъэхэм ыкIи нэмыкI Iоф-шIэплэхэм зэрэслэкIэу сакIэлэ, сишIуагъэ ясэгъэкIы. МышкIэ зэкIэри зыфэкIожыхьэрэр Iоф-шIэплэ чIыплэхэр нахьыбэ шIы-гъэнхэр, къалэм ибюджет хэбзэ-лахьхэу къылэкIлахьэхэрэм ахэ-гъэхьогъэныр ыкIи ар ыльапсэу социальнэ Iофыгъохэр нахь дэ-гъоу зэшIохыгъэнхэр ары. Къа-лэм инвестициехэр нахьыбэу шыгъэфедэгъэнхэм иIофыгъохэр зэрэслэкIэу зесэхьэх. ГушыIэм

кIэгъэтхэгъэнхэ фаети, тилэ-шIэ Москва кIуагъэ. Джащ фэ-дэу пивэшI завод Адыгэкъалэ шызыгъэпсы зышIоигъо инве-сторхэу къэкIуагъэхэм адедгъэ-штагъ, техусловиехэр яттыгъэх, псыр къызышчычIащыт чIыплэм епхыгъэ тхылъхэм къакIагъэ-тхэнхэу Мыекьуапэ кIуагъэх. Ар загъэтэрэкIэ заводым игъэпсын фежъэщтых. ЗыцIэ къесIуагъэ-хэм IофшIэплэ чIыплэхэм ахэ-гъэхьогъэнымкIи бюджетым мылькур нахьыбэу къылэкIлахьэу гъэпсыгъэнымкIи гугъаплэхэр ятэпхых.

— БэдэршIыплэм ехьыллагъэу къэпIуа-гъэм епхыгъэ упчIэ къэтымытын тлэ-кьэщытэп. Непэ феде-ральнэ гъоугубгъум Iусхэу хэтэрыкIхэр, пхъэшхьэ-мышхьэ-хэр, нэмыкIхэр зыщэ-хэрэм сатыум къыкла-кIорэр ары хэкIыплэу ялэр. БэдэршIыплэ жьугъэпсымэ, ахэмкIэ иягъэ къэкIоттба?

— СэшIэ къэлэдэхэм Iоф-шIэн зимыIэу ахэтыр зэрэбэр, са-тыум къыхэкIыркIэм яунагъо-хэр зэралыгъхэр, якIэлэцIыкIу-хэр зэрафапэхэрэр, гъомылап-хьэхэм, коммунальнэ фэлэ-фа-шIэхэм ауасэхэм зэрапалыагъа-хьэрэр. Тыгъэм хэсхэу ахэр мэф-фэ реным гъоугубгъум шэщэх. Бэ-дэршIыплэ тIшIынэу зыкIитхьу-хьагъэр ахэм шэнымкIэ амалэу ялэхэр нахьышIу шIыгъэнхэм, джащ фэдэу къэлэдэхэм ящы-

— Къыдгурэлэ мыльку щымылэу зи бгъэпсын зэрэмылэкIыштыр. Ар къалэм иIэным пае федеральнэ, республи-кэ программэ горэхэм шъахэуцуа, бизнес чIыкIумрэ гурытымрэ хэхьоныгъэхэр ягъэ-шыгъэнхэм пае лъэ-бэкъу горэхэр шъо-шыха, гумэкIыгъоу шъуилэхэр республикэ пащэхэм зэхашIэхэ?

— Теубытагъэ хэлъэу къэсэIо тиреспубликэ и Лышхьыи ми-нистрэхэм я Кабинети ахэкIы-щтымкIэ къогъанэ зэрамышIы-рэр. Ильэсэу къызэтынэкIыгъэр пштэмэ, сомэ миллиард фэдиз Адыгэкъалэ ихэхьоныгъэхэм къахагъэхьагъ. Федеральнэ про-граммэу «Урысыем и Къыбл» зыфиIорэм къыхэкIыгъэ мыль-кумкIэ къалэм ипсыукебэзыпIэ псэуалэ аухыгъэу электричествэ-м ехьылIэгъэ IофшIэнхэр агъэ-цакIэх. Сымэджэщыр пштэмэ, ащ къыпытIышхьагъэу тэломи, щытыгъэ псэуалэу нахь ин ащ

Тызыхэт ильэсым къуаджэу Хьалъэкъуае къоджэ еджаплэ шырагъэжъэщт. Ащ проект-сметэ уасэу илэр сомэ миллиони 130-рэ. 2013-рэ ильэсым Iоныгъом и 1-м ехьулIэу ар атынэу агъэнэфагъ.

кIэгъэшт псэолъэпхьэ зэфэ-шхьафхэри чыжъэу мыкIохэу къащэфынхэ алъэкIынэу гъэ-псыгъэным пае. Джащ фэдэу къэлогъэн фае шэплэ чIыплэм пае ахьэу алахьырым зэрэхьыхо-штыр. АщкIэ сязэгъыгъ бэдэр-

къыпидгъэхьагъэр. Ар джырэ уахьтэм тегъэпсыкIыгъэ обору-дованиекIэ уIэшыгъэ. ГушыIэм пае, сомэ миллион 30 зыосэ то-мографэу чIагъэуцагъэм фэдэ зилэу республикэм итыр зытIуш нахьыбэп. Джащ фэдэ зашьохэ-

рэ псыр ыкIи агъэфедэгъэ псэу дагъэчгырэр зрыкIохэрэ трубэ-хэм ягъэкIэжьи́н епхыгъэ Iоф-шIэнхэри. Къалэм шагъэпсынэу рагъэжъэгъэ еджэпIэшхор тыу-хыжыгъэ. Ащ икIассхэр иных, нэфынэх, фабэх, зетегъэпсыхьа-

— Къалэм игъогухэм язытет, ахэр нахьышIу шыгъэнхэмкIэ гухэ-лэу шъуилэхэм та-щыбгъэгъозэн плъэ-кIышта?

АФЭКIО

гъэх, спортзал, шапIэ, нэмыкI-хэр хэтых. Арышъ, республикэм и Лышъхъэ, Премьеры, Къэралыгъо Советым — Хасэм иде-путатхэр кызырэддеIэхэрэмкIэ, яшIуагъэу кытагъэкIырэмкIэ тхьаегъэпсэх. Тэри къэралыгъо мылькIоу Iофыгъо зэфэшъаф-хэм ахэтлхьагъэм шIогъэ икыу кызыреддгъэтыштым тыпылъ. Къалэм ипашэу сызагънафэм ышъхьи темылъыжъэу, пчъэ-шъхьаныгъупчъэхэри хэмпыжъ-хэу садик горэ кытатыжъы-гъагъ. ЛъэкIэу тилэр етхьылIи,

— Къэлэ гъогухэм гъэцкIэ-жьиныбэ яшъылагъ. Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэм ахъщэ Iэпылэгъоу кытатыгъэм тэри миллионрэ ныкъорэ фэдиз хэдгъэхъожьыгъэу, къэлэ гъогу-хэр гъэтэрэзыжъыгъэнхэм иIо-фыгъохэр зетхъэштых. ГъэрекIо «Къэлэ шъхьалэхэр» ыIоу Уры-сыем программэ шагъэнэфэгъагъ. Ащ тегъэпсыкIыгъэу мылькIу тIэкIу кытIэкIэхъагъ, гъогу-хэр гъэтэрэзыгъэнхэм пIудгъэ-хъэгъагъ. Къалэм иканализацие уигъэрэзэнэу зэрэщымытым

Бизнес цыкIум пылхэу щэпIэ, шхэпIэ, нэмыкI IофшIэпIэ цыкIу зыгъэлажъэхэу Адыгэкъалэ щыпсэххэрэр нахьыбэ хъухэзэ, джырэ пIальэм ехъулэу ахэм япчъагъэ 250-м ехъугъ. Къэлэ бюджетым икъэкIуа-пIэхэм ахэр ахэлажъэх.

ар дэгъоу зетедгъэпсыхьажъыгъ, кIэрэклэ дэдэу тшIыжыгъэ. Я 3-рэ къэлэ еджапIэр кыагъэуц-гъэу шытыгъэти, ащи гъэцкIэ-жьиныбэ етшIылIи, Iоф ышIэу ыублэжъыгъ. ЫпэкIэ классхэр чыIагъэхэмэ, котельнэр зызэб-лэтэхъум фабэхэу, уащеджэпIэ гуIэтыпIэхэу хъужьыгъэх. КIэлэ-цыкIу музыкальнэ еджапIэр об-щежитием ичIыунэ чIэтыгъ, Iоф щыпшIэныр кьинэу шытыгъ. Культурэм и Унэ кабинетхэр кышчызIутхыи, еджапIэр ащ дгъэкIожьыгъэ. ТшIэ тшIоигъоу тызыпылтыр бэ. ШъыпкIэ, къэ-лэ бюджетымкIэ бэшхо пфэгъэ-хъэштэп. Арышъ, республикэм ипашэхэр ренэу гугъапIэу тилэх ыкIи кьыддеIэх.

Хъхъоныгъэхэм ыкIи гухэлъ-хэм яхьылагъэу джыри зы лъэ-ныкIо сыкышчыуцIу сшIоигъу. ОшIэ Хьальгъэуае администра-тивнэу Адыгэкъалэ кызырэх-и-убыгъэрэр. Аужырэ илѳэс 75-м ащ къэралыгъо учреждение закъоу шагъэпсыгъэр гъэрекIо шыгъы-гъэ ыкIи тыгъэгъазэм и 31-м ттIупшыгъэ фельдшерскэ-аку-шерскэ пунктыр ары. Тиресуб-ликэ и Лышъхъэрэ Премьер-министрэмрэ ялэпылэгъукIэ ар тшIынэу хъугъэ. Вологодцэхэм ар тфагъэпсыгъ. Тхьаегъэпсэх, Iэпылэгъу горэ тишыкIагъэ зы-хъукIэ ахэм ренэу яшIуагъэ кытагъэкIы. Джащ фэдэу къас-Iо сшIоигъу а къуаджэм мыгъэ Федеральнэ программэу «Къуа-джэм ихъхъоныгъэхэр» зыфи-Iорэм тегъэпсыкIыгъэу мыгъэ кьоджэ еджапIэ зэрэщедгъэжъ-ыштыр. Ащ проект-сметэ уасэу иIэр сомэ миллиони 130-рэ. Мы-гъэ едгъэжъэнышъ, 2013-рэ илѳэсым иIоныгъо ехъулэу ттын тыгу хэлъ. ПсэолъэшI организа-циеу еджапIэр зышIыштыр кы-хъыгъэным пае тендер зэхэтца-гъэ. Ащ тегъэпсыкIыгъэу зиа-малхэр анахъ дэгъухэу, еджапIэр нахъ псынклэу ыкIи нахъ пыу-тэу зышIын зылъэкIыштыр органи-зациер кьедгъэблэгъэшт.

ыпкь кьикIэу гъогухэм ошхы-псыр атеуцо, ащ асфальтыр псын-клэу зшегъако. Ары гъэцкIэ-жьиныбэ яшIылэгъэн фаеу зы-кIэхьурэр.

— Цыфхэр Iофыгъо зэфэшъафхэм агъэ-гумэкIых. ГушыIэм пае, кытIэкIэхъухэрэ ныб-жыкIэхэрэ цыфым ыгу ымыштрэ лъэныкIо-хэм акIэрычыгъэхэу пIугъэнхэм, спортым, культурэм, нэмыкIхэм апыцагъэхэ шыгъэ-ным, цыф дэгъухэу ыкIи обществэм ишы-кIэгъэ шъыпкIэхэу кьэтэджынхэм фэшI къалэм Iофыгъохэу щызешъухъэхэрэм та-щыбгъэгъуазэ тшIоигъу.

— ТикIалэхэр сыдигъокIи олимпиадэ, зэнэкъокъу зэфэ-шъафхэм чанэу ахэлажъэх, теклоныгъэр бэрэ кыдаых. Ма-ры шахматхэмкIэ Мыекъуапэ щыкIогъэ зэнэкъокъухэм ахэлэ-жъэштхэу тикIэлэщыкIухэр за-

Илѳэс зэкIэлъыкIохэм Адыгэкъалэ Iоф-шIапIэу дэтхэм япчъагъэ хэхъошт. ПивэшI завод, бэдзэршыпIэ, бытовой пьидзафэхэр зыщызэхадзыхэрэ завод шагъэпсыштых. Ахэм яшIуагъэкIэ IофшIэпIэ чIыпIэхэм япчъагъэ хэхъошт.

цэхэм теклоныгъэр къахьыгъ. Космонавтизм и Мафэ ехьылIэ-гъэ зэнэкъокъухэм ахэлэжъа-гъэх. Тисамбистхэм заслужен-нэ мастерыцIэр кызыфаусы-гъэхэр ахэтых. СикIэлэгъум сэри спортым сыпышэгъагъ. Шъып-кIэ, джы шыIэ амалхэм афэдэ-хэр тилагъэхэп, ауми волейбол сешIэщтыгъ, ручной мячым сы-пылтыгъ. Арышъ, тиныбжыкI-эхэр спортым пыщагъэхэ хъу-ным сынаIэ тесымыгъэтын слъэ-

кIыштэп. Къалэм ипашэу сызы-хадзым а IофшIэным фэгъзагъэ-хэм пшгъэрылъ афэсшIыгъагъ зэ-нэкъокъухэм ахэлажъэхэ зыхъу-кIэ яшIуашэхэмкIи, ялэпIэсэны-гъэхэмкIи анахъ дэгъухэм яса-тырхэм ренэу ахэтынхэ фаеу, зэнэкъокъухэм апэрэ е ятIонэрэ чIыпIэхэр къащыдэхыгъэнхэм акIуачIэ рахьылIэн фаеу. Дэхэ-клаеу ар къадэхъу. СпортымкIэ амал дэгъухэр тилэх, титренер-хэми альэкI къагъанэрэп. Кыт-кIэхъухэрэ ныбжыкIэхэр ары тикъали кьэлэдэсхэри зыгъэда-хэхэрэр, ящытхъу языгъэIуатэ-хэрэр. Зэнэкъокъу горэм хэлэ-жъэнхэу зыкIохэкIэ телефонкIэ сафитемыоу, ягъэхъагъэхэм са-кIэмыупчIэу, агу кыдэсымы-щаеу кыхэкIырэп. Санкт-Петер-бург зэкIохэми, тикъалэ зэнэ-къокъухэр зыщэкIохэми ашхы-штымкIи, нэмыкIхэмкIи сынаIэ атезгъэтыгъ.

— Теклоныгъэм и Ма-фэ кьэблагъэ. ТэшIэ ветеранхэм уасэ зэ-рафэшъушырэр, зэри-фэшъуашэу а мэфэкIы-шхор зэрэхэжъу-гъэунэфыкIырэр. Мы-гъэ ар сыдэуштыгъу-гъэмэфэкIышта?

— ГухэкI нахъ мышIэми, Хэ-гъэгу зшошхом хэлэжъэгъэ вете-ранхэу, Теклоныгъэр кытфэзы-хыгъэхэу кытхэтхэм япчъагъэ илѳэс кьэс нахъ макIэ мэхъу. Мыш дэжыым АР-м и Къэралы-гъо Совет — Хасэм идепутатэу тилагъэхэр сыгу кьэсымыгъэ-кIыжъынхэ, сызэрафэразэр ясы-мыIон слъэкIыштэп. Къахэзгъэ-щы сшIоигъу Бэстэ Хысэ. Тек-лоныгъэр кызыдахыгъэр илѳэс 65-рэ зэрэхъугъэр хэдгъэунэфы-кIы зэхъум ащ ахъщэ кьарити, ветеранхэм костюми, джани, цуакьи, лъэпэди, шляпи, теле-фонхэри гъэрекIо афэтшъафыгъа-гъэх. Тэри сомэ минипшI зырыз яттыгъагъ. Мэфэ благъэхэм ар кьезгъэблагъэу, тиветеранхэу къэкIон зылъэкIыштыр кьэсы-угъойхэу, ащ тызэрэфэразэр етIожьы тшIоигъу. Ветеранхэм кьазэрэделэгъэм имызакъоу, къа-лэм икыулыкъу зэфэшъафхэ-ми материальнэ Iэпылэгъу кьари-тыштыгъ. ГъэрекIо къалэм куль-турэмкIэ и ГъэIорышIапIэ сомэ мин 250-рэ кьырити, культурэм-кIэ Унэм пае экранышхо къащ-фыгъагъ.

— Къэлэ бюджетым икъэкIуапIэхэр гъэтэ-рззыгъэнхэм изытет игугъу кьэпшIын плъэкIышта?

— Сэ псэуми анахъэу сызыгъэ-гумэкIырэ Iофыгъохэм ар ащыш.

штэп. Чыгухэр зэратегоща-гъэхэр икыу фэдизу тхыгъэхэ-пышъ, ари зэшIохыгъэн фае. Ащи мылькIу кыкIэкIон ылъэ-кIышт. Джащ фэдэу джыри зы лъэныкIо сыкышчымыуцун слъэкIыштэп, сыфай кьэшгъу-хыштым ар хэжъугъэхъанэу. ГухэкI нахъ мышIэми, ахъщэ тилэп аIозэ унэ-коммунальнэ фэIо-фашIэхэм ауасэхэр кьэ-зымытхэрэр, чIыфабэ зэтэзы-гъэуагъэхэр кьэлэдэсхэм ахэ-тых. Мары мэфэ благъэхэм кытфагъэхыгъэ чIыфабэ зэрэ-зетеуагъэм пае газымрэ псым-рэ кьагъэуцущтхэу кьызыIо-тыкIырэ тхыль. Чыфэхэр со-мэ миллиони 2,7-м нэсыгъэх. Къэлэ бюджетым кьепхыгъэ учреждениехэмкIэ сэ чIыфэ стелъэп. Къэзымытхэрэр уна-гъохэр ары. КъызгурэIо зы-фэмытышгъуштыр кьэлэдэсхэм зэрахэтхэр. Ау автомашинэ пчъагъэ зилэхэу, зиунэгъо Iоф зышIэрэ, кIэлэ пчъагъэ исхэу сомэ минипшI пчъагъэхэр зэ-тезыгъэуагъэхэм ягупшыса-кIэ кызыгурылон слъэкIырэп. Псымрэ газымрэ кызагъэу-цухэкIэ ыуасэ зытыгъэхэу зы-горэм ифэмыфыгъэ пае пщы-нэнхэ фаеу хъухэрэм агу хэ-кIы, кьэтхъаусыхэх. Ащ зи мы-тэрэз хэлъэп. Коммунальнэ кьулыкъухэр агъэмысэх. Сэ-шIэ ахэм яIофшIэни щыкIэ-гъабэ зэриIэр. Ау уасэхэр къа-мытхэхэрэмэ, ахэкъутыкIыхэ-рэр зэрэзэблахъуштыр тыдэ кьырахышты, сыдэуштыгъу-кьащэфышты? ЗэкIэри дэу цыф-мэ къаIо, ау ащи нахъ дэи-жъы хъуштых уасэхэр кыза-мытхэкIэ. Ар хэти кыгурылон фаеу сеплъы. Арышъ, гъэзетым кьыситыгъэ амалыр кызы-фэгъэгъэфедэзэ, зэкIэ кьэлэдэс-хэм сяджэ чIыфэхэр агъэгъу-жъынхэу.

— Налбый, уизыгъэ-псэфыгъо уахътэ сыдэуштыгъу бгъа-кIорэ? Уила ащ фэдэ амал?

— Илѳэсрэ ныкъорэ Iоф зысэшIэм зыгъэпсэфыгъо уахът зыфалорэр сшыгъупшэ-жыгъэ пIоми хъушты. Сытхъа-усыхэрэп, зытетыр кьэсэIо нахъ. IофшIэгъу ужым унэм узихъажькIэ пхъорэлъф горэ къащагъэу удэмыджэгущтмэ е гъунэгъухэм уадэгущыIэу ша-гум укыдэмыкIыштымэ, ки-но горэм уемышлыштымэ, ащ нэмыкI уахътэ IофшIэным кьэбгъэлыжъын плъэкIыштэп. Ары пакIошъ, отпуск сызэкIо-ми сыдэсышгъуэп. ШъыпкIэ, IофшIэным IкIуачIэу хаплъ-хьэрэр нахьыбэ хъуным фэшI зыбгъэпсэфыныр зэрэнахъ дэ-гъур сэшIэ, ау кыздэхъурэп. ГъэрекIо отпуск сызэрэщы-Iэу тызэдэли ветеранхэм апае аллэ дгъэпсыгъэ. Сомэ мин 230-рэ пIудгъахы чыгхэр кьэтшъафыгъэх, дгъэтIысыгъэх. Афганистан щызэуагъэхэм апае мемориал дгъэпсыгъэ. Джащ фэдэу уахътэр лъэкIуатэ, кьиныгъуакIэу кыкьокIыхэ-рэм язэшIохын ренэу ыпылтын фаеу мэхъу. Ау сэ ренэу сы-зыгъэгумэкIырэр тилэпIэ нахъ дэгъоу зэхэщэгъэныр, на-хьыбэу хэхъоныгъэхэр шIы-гъэнхэр, цыфхэм ящылэкIэ амалхэм зыкъягъэIэтыгъэ-ныр арышъ, IофшIэным уахъ-тэу ыхьырэм сегупшысэнуэ хъурэп.

ДЭРБЭ Тимур.
СЭХЪУТЭ Нурбий.

Тыгу Кьинэжъыгъ

ГушIуагъорэ гукIэгъурэ кызыэмыкIурэ щыIэп. ГъашIэ зилэм лIэныгъи иI. ЛIэныгъэр гъашIэм икIэух. ГъашIэр шIу-кIэ ыгъэфедэнэу, ышэтынэу Тхьэм цыфым кьыритыгъ. Непэ чIыгум утетымэ, неущ ащ учIалъхъажьышт. Джащы-гъум цыфым сыд ытхьыгъэ-ми, сыд фэдиз кьин ышэчы-гъэми, ежъ фай-фэмыеми кIэух фэхъу. Ащ шIокIыпIэ иIэп, хэти ар пышылъ, ымышIахэуи кыфэсышт. Упсаоу дунаим утетыфэ мылькIоу иIэр е цIэу зепхьэрэр арэп узыгъэлапIэ-рэр: шIушIагъэу иIэр, уизе-кIуакI, нэмыкI цыфхэм деха-гъэкIэ узэрапэгъокIырэр ары нахъ. Джы сыкызытегушылэ-мэ сшIоигъор зидунай зыхъо-жыгъэ Iэшъынэ Марыет ары.

Гъунэгъуи, гупси, Iахьыли шIу альэгъуштыгъэ Гъобэкуае щыпсэуштыгъэ Iэшъынэ Ма-рыет. Ар кызыгъэхэмытыжъыр мэфэ 40 шIэхэу хъунэу щыт. ШIуагъэ, дахэкIэ утегушылэныр кылэжъи, ащ идунай ыхъо-жыгъэ. Ищылэныгъэ гъогу псынклэгъэп, ау кьинэу ыпэкIэ кьыкIыгъэхэм зыкъаригъэу-фагъэп. Адыгэ бзылгыгъэм хэлъын фэе шэн дахэхэм сы-дигъуи язехъэкIуагъ. Марыет цыф зэхэщэкIуагъ. Кьин иуIэ-ми, хьар иуIэми апэу кьэсы-штыгъэ, тыхьаблэкIэ, илIакъо-кIэ чIэнэгъэшхо тфэхъугъ, ау шIокIыпIэ иIэп. Марыет узыкIэ кьин ылъэгъугъ. Насыпэу иIа-гъэр илфыгъэхэр, инысэхэр, икьорыльфыхэр зэрэдэгъу дэ-дагъэхэр ары. Ахэм кьагъэчэ-фыштыгъ, ащыгушIуагъыштыгъ. Марыет хэти ыгу хыгъэкIы-гъэп, зэкIэми якIэсагъ. Нысэу зыкIэлъырысыгъэр ыпхъум фэдагъ. Яшъхъэгъусэхэм, гуа-шэми нысэми шIэхэу ядунай ахъожьыгъ. Зэгурылоныгъэ да-хэ ахэлъэу ялфыгъэхэр апIу-гъэх. Ныжъыр шIу дэдэ алъэ-гъуштыгъ. Жъым акьыл иIэ зыхъукIэ унагъор дэгъоу зэрэ-шэ. Марыет унэгъо зещэным фэлэзагъ. Бэрэ сымаджагъэми, ынэ кызышчыплъэрэм уна-гъом кызырэхэхъоштым пы-лыштыгъ.

Нэбгырэ пэпчэ бэ зэрелъы-тыгъэр зыдэозгъэшIэжъырэ псэлъэ зэгъафэгъэр ыIупэ Iу-лъэу, гугъэушгъэб, ушый гугIэт тфэхъурэ гъэретыкIэ Марыет игушылэхэр псыхъэгъэ зпы-тыгъэх. Сыдигъуи Марыет цыфхэр шIу зэригъэлыгъун-хэм пылтыгъ, гумахэу шы-тыгъ. Хэтрэ цыфи нэшIуагъэ еплъыгъэ, дахэу, дэгъоу хэлъыр апэрапшIэ хилъэгъоныр ихэ-бзагъ. Ыгу зэлухыгъэу цыф-хэм зэрапэгъокIырэм кыхэ-кIыкIэ блэгъабэрэ нэлосабэрэ иIагъ, IокIэ-шIыкIэ дахэ хэлъэу, сэмэркъэушхори дыкIыгъоу зэкIэми зыкъаригащтэщтыгъ. Бзылгыгъэ бэрэчэтыгъ. Иунэ ихъэрэм дахэу кыпэгъокIыныр, ыгъэгупсэфыныр ишэныгъ.

Уилфыгъэхэр, икьорыльфы-хэр, уинысэхэр кызырэрэфэ-разэхэм фэдэу, тэри тыхьаблэкIэ тыпфэраз Марыет, зыдэбгъэзэ-жыгъэр чIыпIэшIу пфэхъунэу тыпфэлъаIо. УишIушIагъэхэр тыгу илфыштыгъ. Нэбгырэ пэпчэ дунаим псапэу щышIагъэр ахъ-рэтым кышчыIокIэжъы аIошъ, Алахьым джэнэт лъапIэр Ма-рыет кьырет. Илфыгъэхэми, икьорыльфыхэми илѳэсыбэ Тхьэм кьарегъэгъашI. Тыпфэраз, Марыет, шIуагъэу илфыштыгъ.

СТIАШЪУ Нурьет.
кь. Гъобэкуаи.

Игушчылэ фабэклэ кьытхэтышт

Сикьоджэгъугъ, мамхыгъагъ Хьагъундэкъо Хьамедэ. Цыф зэкълэупклэгъэ, лэпклэ-лэпклэ зэгъээзфэгъагъ, хьарамыгъэнчъэ гушлүбзыгъ, лупклагъ, лушыгъ, цыф лэшлүгъ.

Тызэчылагъ, ау тызэпкыгъолэгъугъэп. Хьамедэрэ сшыпху анахыжэрэ Мамхыгъэ гурыт еджаплэм зэрэщыздеджагъэхэр сшлэштыгъэ, ыцэ сыдигъуи дахэклэ ралоштыгъэ, сэри чыжъэрыплэклэ кьээгъэгъунэщтыгъэ.

Илэс зауэлэклэ узэклэлэбжыкымэ, сшгъхэ хэгъэнэгъагъу сэтхэ сыщыс сшлэшлэ, теомэкъэ гупсэфэу кьэлүгъэм ыуж клэклэу итэу, сикабинетыпчъэ цыкълү-цыкълүу кылуи, Хьамедэ сашгъхэ кыуцуагъ. Сыкызышылэтыгъ, сигъэгъушлүагъ, лыхылыныгъэ-гупсэныгъэр кьэбэклэу «мо сыкьэчлэхьагъэти сянэным дэжэ (зыфилорэр Лхъусэжэ Хьаджэрэтбый, ежэ янэ ахэм япхыгъ), сшыпху цыкълүу дахэу тхэрэр зээгъэлэгъун сгуагъ», — ылуи, лалл кысищэкыгъ. Тызэкълэупчлагъ, тызэдыщысыгъ зауэрэ. Ащ дэжым Хьагъундэкъо Хьамедэ иусэ тхылхэр адыгабзэкли урысыбзэкли «Аулэ кьушхьэм ишъэф» (2006) ыкли ащ ыужы-лоу «Тайна Аутлевой горы» зыфилорэр кьыдэкыгъагъэх. Ахэмклэ сигуапэу сыфэгъушлүагъ. Адыгэ литературэм, урыс литературэм афэгъэгъушлүагъэ зыгорэхэр кылуагъэх, Мамхыгъэ гурыт еджаплэм урысыбзэмрэ литературэмрэклэ урыс клэлэгъэджэ дэгъухэр зэрэчлэтыгъэхэм, адыгабзэмклэ зэлъашлэрэ клэлэгъэагъэу, илэсыбэрэ Мамхыгъэ дэсыгъэу, шыпсэгъуэу, лыгътэныгъэ зыфашлэщтыгъэ Пэрэныкы Исмахылэ игъэпсыкълэ-шыкълэхэр игуапэу ыгу кьыгъэкълэжыгъэх.

А сыхьатыпэм сикьоджэгъу Хьамедэ зинэплэгъу бэ кыуыбтэу, зыгу бэ шызэпэкклэу зэрэгъэпсыгъэр кызыгурылуагъ. Джа мафэм шегъэжыгъэу тызэрэшлэжыгъэу, тхэн-гупшысэс ыкли шылэныгъэ Иофхэмклэ тызэлупчылэхьагъэу кьыжыгъэх.

Сыдигъо тхыдэ ушылуагъэу укыльэгъуыгъэми, Хьамедэ нэгъуихыгъэ хьалэлыгъ, гъэпсыкълэшлүагъ. Кылоштыри кызычиоштыри тхыгъэу ылыгъым фэдэу тыригъафэщтыгъ. Адыгэ гушы-лаклар кыфэпсынклагъ, кьыдэхьуштыгъ. Иклэсагъ кьуаджэмклэ лабзэ, ежэ иклэлэгъу лъэхъан дэсыгъэ нэжэ-лужхэм ялоклэ-шыкълэагъэхэм афэдэ кьабзэу зыкышлэжыгъэ (артистыгъэба) ягугъу кышлэныр, ахэм кыра-логъэгъэ, кыфадзыгъэгъэ гушы-лэхэр аукодыеу зэрэщымытыгъэхэр, гъэсэпэтхыдэ шапхэ ищылэныгъэклэ зэрэфэхьыгъэхэр ежэ-ежырэу ыгъэшлэгъоажы-щтыгъ.

Хьагъундэкъо Хьамедэ лыпкым итыгъэми, адыгэмэ зэраоу, ынэгъу зэрэщытэу, ынэхэм зы сабийгъэ хыгъэ горэ кьачлэщы-щтыгъ: ыгу зэлъызылыгъ шъхьафитыгъ, шылэныгъэ шулэгъоу зылъызыщэрэр, гъашлэр гъунэчъэу зэрилъаплэр кьаплшэу мэкъэ тлупшыгъэ лэтыгъэклэ кы-

хидзэнти, ыгъэжыынчэу иусэхэм ащыщхэм е иклэсэ усэ-к I o ш х о - классикхэм яехэм кьаджэщтыгъ. Цыф зэкълэ-цыль дымылум фэдэгъахэп, цыф хьалэлыгъ, гу зэлухыгъэ шэнышлоу зэхэлыгъ.

Хьагъундэкъо Хьамедэ итхылыхэм сяджагъ, и у с э х э м а щы щ х э р с ш ь х э кьинагъэх. Ахэм икьуаджэ, ипсыхьо лъэкьопсыгъо чан ц I ы к I о у Фарзэ, кьушхьэхэр, мээхэр — зэклэ адыгэхэм ащыпэ зынэсыгъэу шытыр зэрикласэр кьашилуагъ. Ичлыгу, ихэгъэгъу, иадыгэ хэкоу хэгъэгъу гъэпсыкълэр зыштэгъэ Адыгеир ыпсэм зэрэфэдэхэр кьылонэу ары кьэлэмыр тхьапэмрэ зыкълэ-фигъээзгъагъэр. Хьамедэ иклэлэгъу-ныбжыкълэгъуи усэн-зыкьэшлын шыкълэхэр кьыхафэхэу шытыгъэми, тхэным ишъыпкэ зырихыллагъэр анахэу мы аужырэ илэсипшыр ары. А уахътэм ытхыхэрэр хеутых, итхылыхэр кьыдэкълых.

Хьамедэ илитературнэ творчествэ ауми, ежэ кьыгъэшлэгъэ илэсэ зэфэшхьафхэм рагъэшлыгъэ гузэхэшлэ лаллэхэм кьахэкылгъэу, бэшагъэу бгъэм шытыргъогъэ гупшысэхэу сэ сьплъы, кьысшлшы.

Усаклоу Хьагъундэкъом ыгу бэ кьыщеклоклэрэр: хэгъэгъу шулэгъуи, лъэпкъ тарих лъачи, адыгэм итхыди, ежэ зыщыщлакьом кьырыкълуагы, кьешлэ-кыгъэ ныкълэлыфгъэхэмклэ илэ лэшлүгъэ-фэбагы, иунагъо, ыкьом ыкьо сабий дахэу, илэсипш зыныбжэ чыгъдэч цыкълэу, Хьагъундэкъо лакьор лызгъэ-клетэщтым анэсыжъэу игупшысэ кьыригъэуытыгъ. Ар зэклэ Иофшлэгъэшху — гум пэкълэлыгъэ ыкли пхырыкылгъэ гушыл.

Цыфым ищылэклэгъэм, игъэпсыкълэгъэм, иунэшоу хабзэхэу зэрыгуауазщтыгъэхэм атегушы-лэгъошлэ, сыда плэмэ хэти гу зылъымытэрэ лъэныкьэ этэгъэпытыхьагъэхэри, гулэгъчлэ шъэфхэри нэбгырэ пэпчэ илэх. Ауштэу зэрэщытэ, тэ зэрэтлэгъугъэу, зэрэтшлагъэу, шлоу ылэжыгъэм, цыфхэм апигохыгъэ гушылэ фафэм, цыфыгъэм такыпкырыкылгъэ, Хьагъундэкъо Хьамедэ тызэрэфыщытыр кьэтэлэ.

Кьыхэзгъэщымэ сшлоигъор гъэшлэ псынклэ хьазыр фэныкьогъэнчъэу хэти Тхьэм кьызэрэримытырэр ары. Нэбгырэ пэпчэ чым кьызытехъоу опсэфэ пэкълэклэрэр, зэпчырэр, фэу-кълочырэр, фэмыу-кълочырэр бэ, арышъ, гъашлэ бгъэшлэныр, чыжыыр пллэу-кълэ ибжыу-кълэным фэд. Нафэ, шлэгъахэм хэти егъэгъушлэжы, икьини ащклэ егъэутэбжыжы.

Хьагъундэкъо Хьамедэ ежэ Тхьэм кьырытыгъэ илэсэхэр шлуагъэ хэлъэу зыгъэклогъэ цыфшлагъу. Кьыгъэшлагъэм елытыгъэмэ, ышлагъэр бэклэ нахыб. Цылэныгъэр гъунэнчъэу зэриклэсагъэм ищыс сэнэхьатыбэу илагъэр. **Хьагъундэкъо Хьамедэ актерыгъ, режиссерыгъ, прокурорыгъ, усэклүагъэ.** А лъэныкьэ пэпчэ, иныбжыкълэгъум кьыщегъэжыгъэу, иаужырэ мафэ нэсыжъэу, Хьамедэ ыпсэщыщ, ыгу шыщ, ицыфыгъэ хабзэ щыщ ахилхьагъ. Хьамедэ адыгэ ордэдыр, адыгэ кьашьор зэриклэсагъэхэм фэдэ кьабзэу иадыгабзи, илэпкъ шэн-хабзи илэплагъэх.

1957-рэ илэсым, Адыгеир Урысыем зыхэхьагъэр илэс 400 зэхьум, мэфэклэ концерты-шхоу Москва шызэхашлэгъэм я 10-рэ классым исыгъэ Хьамедэ хэлэжыгъагъ. Ар ищылэныгъэклэ мэхъанэ зилэ лъэбжэу хьугъэ. Кьоджэ еджаплэр кьызеухым, Хьамедэ Москва ГИТИС-м еджа-кълэуагъэ, игъорыгъоу искусствэ иным хэшагъэ хьугъэ. Илэсыбэрэ Москва зыдэсыгъэ нэуж, илэпкъ шъхьэлъыгъэжы кьыф-ригъашлэу, иадыгэ лъэпкыкълэ зыдылыгъ гухэлхэр лыгъэкълуа-тэхэ шлоигъоу ихэку кьегъээжы. Лъэпкъ культурэм илэс

зэлэпытхэм чанэу Иоф шешлэ, кьыдэхьурэри маклэп. Ауми ыгу-кълэ гупсэфыщтыгъэп, шлоигъуагъ джыри зы шлэныгъэ ин-клэ, зы шылэныгъэ лъэныкьокълэ зиушэты. Джащыгъум мыклэлэ-жыгъэми, юрфакым члэхьажы кьыухыгъ, прокурор лэнаплэр зэригъэгъотыгъэ. Ышлэрэм гуахьэ хигъуагъэу, илэс пчъагъэрэ (пен-сием оклофэ) Иоф ышлагъ, пол-ковникищлэр кьылэжыгъэ. Хьамедэ иклэлэхэу Заури, Казбеки юрист гъогур хахыгъ.

Хьамедэ ежэ кьыгъэшлагъэм зэмызэщыгъэу зыфэшпыпкьа-гъэр адыгэ гушылэ кьабзэу гум ифабэкклэ дытагъэр ухьумэгъэныр ары. Ащ ишыхьат 2008-рэ илэс-сым иусэ тхылъэу кьыдигъэкълэ-гъэм цлэу фишлыгъэр **«В моей душе никто не умирает».**

Ары, зыгу зэкклэ клэзыгъэнчъэу ыштэн, ифэн ылэжыкълэщтыр цыф зэфэ хьалэлэу хьатыррэ шлушлагъэрэ зыми хэзымыгъэкълуагъу кьэзыгъэгъунэрэр ары. Иклас усаклоу Хьагъундэкъом Дунэе-шхор зэрэщытэу — ичэщи, инфы, ичыллы, ифаби.

Сыди хэти фэхымэп, илэапл гъашлэр, фэсакы шылэныгъэм, «цыфы» зыщлэр ыпсэ пишлэу, усаклом зэрэфэлэкълэу кьеухь-мэ. Ыпсэ ифабэ хэти лыгъэлэсы шлоигъоу, сыда ар зымыуасэр!

Хьамедэ иусэ сатырхэр кьы-гъэшлэгъэ илэсэхэм ялэгъух, яшъогъух — иклэлэгъу-ныбжы-кълэгъум кьыщегъэжыгъэу ылэ-гъугъи, зэхихыгъи, хэт ыщчы-гъи гуклэ зэригъэгъушлэу, ышхьэ пытэу риубытагъэм атешыкы-гъэ сурэт лупклэх, шылэныгъэ пычыгъо. Джащ фэдэх усэ-хэу **«Сягъэ пашъ», «Сикьуаджэ», «Москва сэкълэ»** зы-филорэр.

Хьамедэ иапэрэ усэ тхылъэу «Аулэ кьушхьэм ишъэф» ыкли **«В моей душе никто не умирает»** зыфилорэ 2008-рэ илэс-сым кьыдэкълэжыгъэми икьу фэдизэу ащызэхэошлэ ыкли кьащыри-отыкыгъэ адыгэ лъэпкэу кьызы-хэкълэжыгъэу, зыплүгъэм шъхьэкълэ-фэныгъэ-лыгътэныгъэу, гуклэгъоу, шулэгъоу афырир. Лъэпкъ тарихыыр, илэакоу фэгъэхыгъэ пстэур гумэклэ маклэм кьыф-ригъашлэу ешыпы, атэлабэ блэкы-гъэ лэшлэгъухэм, тинепэрэ мафэ ыльапсэ ахэмклэ ыгъэпытэ шлоигъу. Хьагъундэкъо Хьамедэ игу-лыгъэ пстэуи алэуэлэсы, игуклэ-гъу зэфэдэу хэти тырегуащэ. Ыбзэ мэбзэрабзэ, шъхьафитэу гучлэм усэр кьыдэкълэ. Чыгум ирэхьати, Хэгъэгъум имамыры-гъи цыф лъэпкъ зэфэшхьаф-

хэм язэгъурилоныгъэ-зэрэлъытэ зэрэлъытыгъэри, а зэкълэм шылэ-ныгъэр зэрагъэпытэри Хьамедэ тхылъым кьыщырилотыкыгъ. Псэм ифабэ гъашлэм иклэгъэкь-нэу, ар лызгъэкълуагъэу зэрэщы-тыр клыгъэтхэу, «цыфыр цы-фым ишхэпсэу» сыдигъуи кьы-зэрэнэжырэр ыгъэунэфэу, зы-шъхьамысыжхьэу шлур зылэ-жыгъэхэм — Кларэщэ Тембот, Пэрэныкы Мурат, Клышъэкыо Алим, Клокло Валерэ, Болэкыо Махьмуд, Сэмэгъу Гошнагъо, Ра-сул Гамзатовым, нэмыклэ цыф шлэгъуагъэми афэусагъ. Ныб-джэгъуныгъэ шъыпкьагъэми Хьамедэ иусэ тхылъ чыплэ ши-убытыгъ. Игупсэхэм, ышыпхь-хэм афитхыгъэхэми гукъэбзэгъэ иныр, лэшлүгъэ шъэбагъэр кьа-бэклы.

Хьамедэ сыд фэдэрэ Иоф зы-фигъэзагъэми ишпыпкэ зэрэри-хьыллэштыгъэм ищысэх кьыгъэ-шлэгъэ илэсэхэр. Цылэныгъэр зиклэсэгъэ цыфэу ар зэрэщы-гъэр а пстэумэ кьагъэнафэ. Гу-гъэ мыпшыжыыр арыба цыф-фыр шызгъагъэрэр. Хьагъундэкъо Хьамедэ ищылэныгъэ гъогъу ры-плэжыкълэ бэ гупшысэ-зэфэхьы-сыжъэу ышлэщтыгъэр. Джащ фэдэ уахътэ горэм шъхьэм кьы-ридагъ: Мыкьуапэ кьыщегъэу «Мосфильмэм» нэсыжырэ лъа-гъор зыфэллоштыр. Гукъэкълэж-хэр лъапсэу зилэ тхылъ иным Иоф зэрэдишлэрэр кьылогъагъ, ау... лъыкълэхьагъэп. Хьамедэ мы-бэмэ маклэп фэукълэжыгъэр.

Стхьакълумэ ит иусэ кьеджэ макъэ:

Си Мамхыгъ

*Тхыдэжыгъым
укысфыхэкълышъ
Гуклэгъу о кьысэоты,
Тятэжыгъэм уряунагъэ,
Сикьуаджэу, си Мамхыгъ!
Тыгъэр кьыкьокълэ ош пай,
Мазэу кьыхьагъэр оуи,
Зэфэгъэр о удунай,
Силъаплэу, си Мамхыгъ!*

Хьагъундэкъо Хьамедэ Ахь-мэд ыкьор 1939-рэ илэс-сым **жьоныгуаклэм и 5-м кьэ-хьугъ.** Непэ шылагъэмэ илэс 72-рэ хьуштыгъэ. Ар кьэсынклэ мазэ шылу идунай ыхьожыгъ. Хьамедэ цыфышлүгъ, Иофшлэгъэ дахэ ил, игупшысэ зафэклэ кьы-тэтагъ, ышлэнэу ыгу хэлъыгъэ-ри маклэп.

Кьыгъэнэгъэ лъэуж дахэр илфыгъэхэмкли, кьытклэхьухэ-р лэужхэмкли кьэкълэплэшлү Тхьэм ешл.

Хьагъундэкъо Хьамедэ игу-шылэ фабэкклэ, иусэ жьынчхэм-клэ, игупшысэ хьалэлэклэ сыди-гъуи кьытхэтышт.

МАМЫРЫКЪО
Нурет.

МЭЩБЭШІЭ Исхъакъ

УсакІэхэр

ЛЪЭНКЪ ШІЭЖЬЫР
АДЫГЭМ ЕРЭІ

Сижъышхъэм, сидунай хъожьыгъом
Сыд гуцэр ослон, адыгэ мыгъу?
Тэ шьозэбным, хъээрэиш шьугъом
Тызэдыхътышъ, тызэдэмыхъу.

ТыцІыф лъэпкъыбзу лъэпкъ тымыхъугъу
Тыпэрытыным зэкІэ тыфай.
ТызэфычІэплъэз, тыгу зэфэмыгъоу
Зэфиль-зэрэлІэкІэ тыІаз, тыжай.

Дунэ нэфым ичІ къонэ дахэр
Тхъэм кызытетым, сыд цыдгъэхъагъ?
Лыгъэм зедгъэхъэз, тилІыгъэ нахэ
ШьорышІ-нэшІошІым едгъэлъэхъагъ.

Джа псэлъэ гуаор сыжэ кыздэклрэм
Сыбзэгу сэр-сэрэу лыгъэр есэдзы.
Уакъылынчъу шыр кызыпфэклрэм
Ныбэлх зэпыным уанэм уредзы.

Зэзэгъыныгъэр, зэгурыІожьыр
Зыхъмыл лъэпкъыр лъэпсэ пытэцтэп.
ЗэфычІэтІэныр, кьэлорэ-Іожьыр
Зилъэпкъы узым бэ кыгъэшІэцтэп.

Улъэпкъ зырызэу, узэпІапчъэу
Чылгъэм утеткІэ сыдыр ишІуагъ?
Къыддэмыхъугъэм тыфэлупчъапчъэу
Хэгъэгу бгынэныр тигъхъэкуцІ цыжъуагъ.

ТичІыгу бгынагъэ кьинэгъэ тІэкІур
Псы пхъэачишхом ищыгъу-ищыгъунчъ.
Хэгъэгур тилІэ, тІыгъэу утыгур
ДжыркІэ тэпсэуми, тылгъэпкъ гүгъэнчъ.

Сыда тарихъым тыцаишІэжъынэу
Тэ кытхъагъэр? Шъхъафит кІэхъонс.
Сыда адыгэм уз мыхъужьынэу
ИгъаишІэ хэлъыр? ГукІэе гъонс.

Имыгъоу чъыгым ылъапсэ кьегъумэ,
Ар мэкІэ-макІэу цытІэз, мэгъужьы.
Адыгэм шІэжъыр имыІэ хъумэ,
ЩыІэгъэ папкІэу ятІэ мэхъужьы.

Тэ непэ зыми тырищыкІагъэп,
Тэгъушъо дагъэмэ, тигъхъэ цытфэжъын.
Ау лыгъу-лыстым тигъэпІыкІагъэп,
Лъэпкъ шІэжъкІэ адыгэм зедгъэшІэжъын.

ТЫАДЫГ

ТыкІэмгуеп, тыбжъэдыгъон,
Бэслъыныеп — тыадыг.
Тыабдзахэп, тышапсыгъэп,
Къэбэртаеп — тызычъыг.

Тызылгъэпкъэу тыпишІыкІутІуми,
Адыгабзэр тІулъ, тымакъ.
Лъэпкъ зэхэдзыр тІупэ Іулъми,
ЗэдэтІыгъыр зы быракъ.

ЩЫМИ КЪЫТЭДЖАГЪЭР
ТИШІУЛЪЭГЪУ

Сызтет лъагъом сыгу телъэти,
Ошъогу кьаргъом ибыбагъ.
Спсэ ар дэдэм сІэпылэти,
Лъэтемытэу зипхъотагъ.

Сыда тици кытыцышІыгъэр,
Щыми псэкІэ тызэлэгъу.
ТэкІо, тэчъэ — тиІэрэп пишьыгъэр,
Къытэджагъэр тишІулъэгъу.

ЛЪЭНКЪ ЩЫБГЪЭІЭЦТМЭ,
УЗТЕМЫГЪЭЖЪ

Тызфэсакъыжъми, тиадыгагъэ
ЗэрэтІэкІэзрэм тегъапэ,
ТпэкІэкІыгъэ лІэшІэгъумэ япхъанэ
Тыбгъэ кыхао, кытхъагъэ.

Лыгъэр, шъхъэфитыр дгъэбыракъэз,
«УлІын-улІэныр» дгъэдэжмакъэз,
Къэмэ кьипхъотмэ тагъэделэгъ,
ТишъорышІыгъи теунэхъулагъ.

Тарихъыр дгъэмыскІэ, дгъаекІэ,
Тынахи ац фэдгъэІаекІэ,
Хъуцтыр хъугъахъу, сыд ишІогъэжъ?
Лъэпкъ ищыбгъэІэцтмэ, узтемыгъэжъ!

СИТАРИХЪ

ЛЪАГЪО СЫТЕГЪОЩЫХЪЭ

Сылгъэпаомэ-сыкъэтэдэжыжъэз,
Сызыдежъагъэм сыд кыыцпыщыль?

Гулэм сиухъэ, сицуакъи здыжъэз,
Сызхэт дунаир кІымэфэ цыл.

Осхъот утысэм ишысэку фыжъы
Жъыбгъэм зэрехъэ, сызэлурегъахъэ.
Сионэи Іэли махъэ, мэцыцы,
Сигъхъэ мзуназэ, сыгу зэлурегъахъэ.

Іахъылы-благъи сиІэгъо-благъо
ЩысимыІэжъэу сыкъэгъэзэнчъ.
Сытегъоцагъэу ситарихъ лъагъо
КъысэхъыльэкІми, сэркІэ ар псэпчъ.

ЩЫНЭНЫГЪЭР
ХЪОХЪУ НЭШІОШІ

Хъыны-хъылъэу тызгъэстхъагъэр
Тфэзылгъэгурэм тфегъэшІагъо.
Типишъхъу лъэхъоу тызлгъэхъагъэр
Псыгъо тІозэ, хэтэгъахъо.

Сыдзу тишІыцта, цыІэныгъэм
Имысагъэм гъэр тишІыгъ.
ТимычІыфэу тэ тпцыныгъэм
ГукІи псэкІи тигъэпишьыгъ.

ЩыІэныгъэр мые мыхъоу
Дыджэми, тэшхы — ежъми теишхы.
Еишхъ-еишъом зи цымыхъоу
Хъохъу нэшІошІыр тэ кытфепчъы.

ТигъэшІапчъэ пчъэ зІукІышъ,
Ащи Іаджси цэхъу, цэшІэ.
Шхызэ гъаишІэм кытеІокІы:
«ШъуцІыф итэфми, бэ жъудэсэшІэ».

САУЖ УИТКІЭ
СЫД УФИТА

Сызэмыжэ-сызэжагъэу,
ИлгъэсыкІэр, укыихъагъ.
Къэпхъи, пишъхъо зэхэпшагъэу
Гүгъэ дзыор сплІэу кьиплгъагъ.

Ар сфэхъыцта-сфэмыхъыцта?
Оцхъми, сыдкІэ уигъэпэн.
СэкІо, сэчъэ, себэдэжыцта?
Сызытетыр гъогу кьурпэн.

Илгъэс тхъапиша къэзгъэшІэнэу
Сигъогу гъаишІэ еппэсыгъэр?
Къэмылгъыт ар зэбгъэшІэнэу,
Илгъэс мафэу кысфэсыгъэр.

СэкІо, сэчъэ, сепскэ, сэгъы,
СызэлгъэкІмэ, сауж уита?
КІым сыхэкІы, санІу сэхъы,
Сауж уиткІэ сыд уфита?

НЭМЫПЪ
НЫБЖЫ КЪЫОСХЫНЭП

Угу кысэгъуми-кысэмыгъуми,
ЩыІэныгъэр, зэ къэдаІу.
Сыгу илгъыбэр кыздэмыхъуми,
Къыздэхъугъэн сэмыгъаІу.

КъэІо-Іожьыр згъэстырыжъэу
ЩыІэ псэзуми, сямыгъани.
Псэлъэ дыджыр зыдырыжъэу
ПиІэрэм итхъау сэмыгъани.

Тхъапишъэ гъаишІэр, гъаишІэр, гъаишІэр,
ЗиІэгъуагу сыбгъэпчъагъа?
Сыд фэдиззу узми слъапишъэ
Узрэн сІозэ, сыбгъэчъагъа?

ЩыІэныгъэр сэркІэ кьинми,
Нэмыпъ ныбжы кыыосхынэп.
Сэ сигъаишІэ лъэгъо минми,
НэмыкІ сеишъу зэхэпхынэп.

ИЛГЪЭСИШЪЭР
ГУГЪЭ ШЪЭФ

Илгъэсишъэу сызпэчыжъэм сынэсына?
Сыдзу ицхэны мы сипшысэ.
Ац фэдизым гъэшІэ маишІом сэ систына?
Щхэны-гъэны сигупишысэ.

Сыд узфэцхъэр? Сигухэлъы сфыхэт кьушъхъэр
Чыжъэу ара, хъауми сыда?
Е ар сэркІэ хъэжъ нэцІалэу лынчъэ кьупишъхъэр
Ац фэдэзынэу кыспыщыта?

Сыдзу адэ цІыф гүхэлъэу гүгъэ лъагъор
Дунай хъылгъэм ищыб, ищымакІ.
Илгъэсишъэу сызкІэхъонсэрр муары благъэ
СІозэ, сэцхъмэ — сылІы закІ.

ШІУЛЪЭГЪУ
ПХЪУАНТЭМ ИШУНКІЫБЗЭ
КЪЫОСЭТЫЖЪЫ

Сыда сэ гъунджэм сиплгъэжъкІэ,
Жъы сыхъугъэ-сымыхъугъ.
Уигъэпэнэп сынитІу плгъэжъкІэ,
Сыгу пфилъри кыздэмыхъугъ.

СыкызэлгъэкІмэ — услэгъурэп,
ШІулъэгъу маишІор мэкІуасэ.
Ситыгъуаси сэ сылгъыхъурэп,
Чэрэз мыхъуми сехъуапсэ.

Хъонсэгъо гъоажъми зепхъуатэ,
Сыздэт хъотачІэр ишІункІыбз.
ШІулъэгъу дэлгъыжъэп сипхъуантэ,
Къыостыжъэрр ишІункІыбз.

ПЧЫКІЭ КЪАМЫЩЫР
ШІУМ ХЭДГЪЭЦЭН

Лгъэхъан блэкІыгъэм тылгъымыплгъэжъэу
Къылгъыгъэ уахътэм тыдэгъуцыІэ,
ТицыІэныгъэ кыпымылгъыжъэу
Джа тфылгъыжъэрр ичъи тэшІыІэ.

Сыда отишІагъэр, сыд кытэпишІагъэр,
ТилІэшІэгъу мафэу, тилІэшІэгъу мыгъу?
Зы уахъти титІо тызыкІэшІагъэр,
ГъаишІэмкІэ тІуми тызэдэмыхъу.

Дунэ хъафым тытетэу тІозэ,
ЧІыныбэр тэтІы — тызэтегъоажъы.
Гъоцгъэ лъагъом тетцагъэр кІозэ,
ТедгъэгъушІухъэмэ, тигугъи гъоажъы.

Жъыбгъэр кьегъапицэу, пицэри кьепицэхъу
ХыхыхкІэ, уахътэр, тымыгъэщын.
Оцх фэбэ-ишабэр бэрэ кытфеицхъу
ПчыкІэ къапыщри шІум хэдгъэцэн.

ТИТИУКІЭ

АРИ ГУГЪЭ ДЖАГЪОН

Сыда модэ чІы гъунапкъэм
ТызынэскІэ, цытлгъэгъуцтыр?
Титхъалэцтмэ гүгъэ закъом
Хэт ац гъусэ цытфэхъуцтыр?

Хъуцт-мыхъуцтым изылгъахъэ
ТэркІэ лъахъэ орэмыхъу.
Ауцтэу хъумэ, тытет лъагъор
Тызгъэохъурэм фэрэмыгъу.

Гъусэ-лгъэскІэ тызэдэхъумэ,
Тыздежъагъэу кытэдэжагъэр
Чыжъэп, благъэп, тымыдэхъумэ,
ТитІукІэ ари гүгъэ джагъон.

СЭЗЭЩЫ, СЭНЭ

Тыжъын Іэлынири Чыжъэуи сэлгъэ,
СІапэ кыпэщы, Благъэуи сэлгъэ.
ПэІо ищылэнири Сигугъи макІэ,
Сэ кысэзэщы. Сигъунджси махъ.

Сыд сэІо непэ СиІэгъо-благъо
Къысэхъулагъэр? Ухэсэлгъагъо.
Сэлгъызы, сэнэ, Сынэгъу укІэкІы,
Сэра лгъэхъагъэр? Сыгу уІэпэкІы.

СЫНФЭРАЗ, УСИКІАС

УиІоф дэгъумэ, УиІу-умышІуми, усый,
ШІу кыбдэхъумэ КъыпфэгъуитІури сипый.
СэгъушІо, хэгъэгур, Егъэхъу, лыкІуат,
Бгъэгум ицэхъы гур. Ем фычІэкІуат.
Іэгъу сыпфитео, Ным уфэсэгъадэ,
Пицынэ сыпфео. УишІушІи сегъатэ.

СЭ СЫМАКЪА МО ПСЫХЪО
НЫЦЖЫМ ФЫЗЭЩЫМЫЧРЭР?

Къуишъхъэха, псыхъоха, лгъэмыджэха?
Чыжъэ-мычыжъэм сыщыІ.
Синэшхъэхъэр джыри мыджырха?
Джауцтэу сыщыІ-сыщымыІ.

ИитІур сІэтми, сытэмэнчъэу
Чъэп кьехыгъакІэм сыхэт.
СылгъэпІэ-пІанэу, сыгугъэнчъэу
ЧІылгъэм сытетмэ, сыхэт?

Хэта мо кьуишъхъэм, мо лгъэмыджым
ДэмыкІое-имыкІэрр?
Сэ сымакъа мо псыхъо ныджым
Джыри фызэщымычрэр?

ЯкъашьохэмкIэ ямэфэкл агъэдахэ

КIэлэцIыкIу къэшъокIо ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэр» зызэхашагъэр илъэс 20 хъугъэ. Ащ фэгъэхьыгъэ юбилей пчыхъэзэхыхэр «Налмэсым» и Унэ шыкIуагъ.

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевар, Мыекъуапэ иадминистрация ипашэ иапэрэ гуадзэу Аульэ Юрз, къалэм иадминистрация культурэмкIэ игъэlorышIаплэ ипашэу Цэй Розэ, «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» ыкIи ансамблэу «Налмэсым» яхудожественнэ пашэу Къулэ Мухьамэд, нэмыкIхэри зэхыхэм къыщыгушъуагъэх.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» илъэс зэфъшъафхэм хэтыгъэмэ ацIэ кыраIуагъ, щыгъу тхылъхэр, нэпэплъ шIухъафтынхэр аратыжыгъэх. Концертым къэшъокIо купхэр хэлъжагъэх. «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» яныбджэгъушIоу Апэнэс Астемыр Москва къикIи, юбилей зэхыхэм ордэхэр къыщыгуагъэх. Ансамблэм ыпIугъэхэм ащышхэр юрист, врач, оредыIо

хъугъэх. Бышткъыо Азэмат илъэс 12 «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къащышъуагъ, Къыблэ шъолъырым щашIэрэ оредыIу. Азэмат зэхыхэм къыщыгушъуагъ, оредхэри къафIуагъэх.

Пчыхъэзэхыхэр гъэшIэгъоны къэзышIыгъэр неущ ансамблэм къыщышъоштхэр пчэгум къыхъэх, ялэпIэсэныгъэ къызэрагъэлъэгъуагъэр ары.

ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

ЕшIэгъум упчIэр къыхэкIы

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Славянский» Славянск-на-Кубани — 1:1.

ЖьоныгъуакIэм и 3-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх. Зезыцагъэхэр: С. Погарченко — Шахты, Р. Дудов — Кисловодск, П. Егоров — Ростов-на-Дону.

Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэхэр: Хьабэчыр — 31 (пенальтиклэ) — «Зэкъошныгъ». Колпаков — 78 — «Славянский».

ЕшIэгъур зэрэIуагъэр зэфэлхысыжымэ, командэхэр илъэс зэнэкъокъум икъоу фэхъазырхэп. «Зэкъошныгъэр» бэрэ ыпэкIэ илгыштыгъ, ау къэлапчъэм Iэгуаор дидзэн ылъэкIыштыгъэп. Къэлэпчъэ бгыкъум Iэгуаор тифутболистхэм ащыш тыригъэфагъ. А. Датхужьыр, А. Нартиковыр, нэ-

мыкIхэри текIоныгъэм фэбэнагъэх шъхъае, тагъэгущIон альэкIыгъэп.

ХьакIэхэр дэеу ешIагъэхэп. Командэр ауж къынерэмэ ащыш мыхъушъуэу зыкынгъэлъэгъуагъ. Пчъагъэр зэфэдэу зэраухыгъэм тигъэгумэкIэу пресс-зэIукIэм тыкIуагъ.

Пресс-зэIукIэр

— ТекIоныгъэм тэ нахь тыпэблэгъагъ, — къыIуагъ «Славянский» итренер шъхъалэу Эдуард Саркисовым. — Мыгъэ пшъэрылты шъхъалэу тилэр апэ ит командипшIмэ тахэфэныр ары. «Зэкъошныгъэм» бэшIагъэп зызиугъоигъэр, командэм ушыгъуныным пае уахътэ ишыкIагъэу сэлъытэ. Кобл Анзор дэгъоу сэшIэ. Тызэгъусэу «Черноморец» Новороссийскэ тышешIэщтыгъ...

— ЕшIэгъум хэдгъэлъэжъэшт футболистхэр тфикъухэрэп, — къытиIуагъ Кобл Анзор. — Василькиныр сымаджэу зэIукIэгъум хэдгъэлъэжъагъ. Нартиковыри сымадж, ешIаплэм къыхъанэу тышыгъуныштыгъэп. НэмыкI футболистхэу ешIаплэм къысымыгъэхъагъэхэм яшIуагъэ къагъэкIон, зэIукIэгъур нахь гъэшIэгъон ашIын альэкIыштыгъэу слъыгъэрэп. Тиуху-макIохэр хэукъохи, хьакIэмэ тикъэлапчъэ Iэгуаор къыдадзагъ.

Кобл Анзор зэрилыгъэрэмкIэ, бэкIэ зышыгъуырэ футболистэу «Зэкъошныгъэм» хэтыр макIэ. Тикомандэ пшъэрылтыу илэр ыгъэцкIэным пае футболисти 5—6 къырагъэблэгъэн фае. «Зэкъошныгъэм» непэ футбол гъэшIэгъон къыгъэлъэгъон, апэ итхэм ахэуцон ылъэкIыштыгъ. Мэзиц зытешIэкIэ зэхъокIыныгъэхэр командэм иешIаклэ фэхъуштыгъ...

Купым хэтхэр зэрешIагъэхэр: «Алания-Д» — «Энергия» — 3:1, СКА — «Мэщыкъу» — 1:0, «Динамо» — «Торпедо» — 4:3, «Олимпия» — «Митос» — 4:0, «Ангушт» — «Астрахань» — 0:1, «Биолог» — «Кавказтрансгаз» — 0:0, «Ротор» — «Таганрог» — 1:0, «Дагдизель» — «Факор» — 0:2.

Чыплэхэр зэтэгъапшэх

1. «Астрахань» — 9
2. «Ротор» — 7
3. «Алания-Д» — 6
4. СКА — 6
5. «Славянский» — 5
6. «Факор» — 5
7. «Биолог» — 5
8. «Кавказтрансгаз» — 5
9. «Олимпия» — 4
10. «Торпедо» — 3
11. «Мэщыкъу» — 3
12. «Динамо» — 3
13. «Таганрог» — 3
14. «Дагдизель» — 3
15. «Митос» — 3
16. «Зэкъошныгъ» — 2
17. «Ангушт» — 0.

ЖьоныгъуакIэм и 8-м Урысыем футболымкIэ и Кубок къыдэхыгъэным фэгъэхьыгъэ ешIэгъухэр щыIэщтыгъ. «Зэкъошныгъэр» тикъалэ щыIукIэшт командэу «Биологым».

Сурэтыр «Зэкъошныгъэмрэ» «Славянскэрэ» язэIукIэгъу къыштыгъахыгъ.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Динамо» нахь лъэш

«Адыф» Мыекъуапэ — «Динамо» Волгоград — 19:37 (10:19, 9:18). Мэлылфэгъум и 30-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх.

Зезыцагъэхэр: Р. Ханмагомедов, А. Будагов — Iури Краснодар.

«Адыф»: къэлэпчъэлутхэр: Кожубекова, Изюмская; ешIаклэхэр: Мартыненко, Романенко — 2, Еремченко, Гусакова, Гарбуз — 6, Ускова — 3, Чурбанова, Сысоева — 2, Суханова — 2, Гопиенко, Дьякова — 1, Куцевалова — 1, Малхозова, Исаченко — 2.

«Динамо» Урысыем ичемпион, мыгъи дышгъэ медальхэм афэбанэ. Хэгъэгум ихэшыпыкIыгъэ командэ хэтэу, къэлэпчъэлутэу Анна Седойкина къызэрэтиIуагъэу, ащ фэдэ ешIэгъухэри гъэшIэгъоных. Ары. КIэлэцIыкIухэр бэ хъухэу зэIукIэгъум еплъыгъэх, зэнэкъокъур заухым спортсменкэ цIэрыIомэ агоуцохэзэ нэпэплъ сурэтхэр атырахыгъэх.

Бысымхэр хьакIэмэ зэратемыкIоштхэр тшIэщтыгъэ. Ар къыдэтлгытагъэми, тикомандэ нахьыбэкIэ тышыгъуныштыгъ. Дунаим ичемпионкэу Яна Усковам «Адыфым» къыгъээзжыгъ.

Ау а мафэм Анна Игнатченкэр ешIагъэп зэрэсымаджэм къыхэкIэу, ари дунаим ичемпионк.

Ухъумэн Iофыгъохэр тиспортсменкэмэ дэеу агъэцкIагъэх. Екатерина Сухановам, Яна Усковам, Мария Гарбуз уащытхъунэу ешIэхэу уахътэ къыхэкIыгъэми, «Динамо» фэдэ командэ лъэшышым «Адыфыр» мы илъэсым текIон зэримылъэкIыштыр тэшIэ.

ЖьоныгъуакIэм и 8-м «Адыфыр» «Динамо» Волгоград щыIукIэшт. Бысымхэм текIоныгъэр къызыдахыкIэ финалынкъом хэхъаштыгъ, медальхэм афэбэнэщтыгъ. «Адыфыр» я 5 — 7-рз чыплэхэм якъыдэхын хэлэжъэшт.

«Адыфыр» «Динамо» дешIэ.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхъышъагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор
шъхъалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхъышIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъалэм
иагъэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкижъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэlorы-
шIапл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажъэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1266

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00